

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**PARLAMENTARNI IN PREDSEDNIŠKI
SISTEMI VLADE, PRIMERJAVA NEMČIJE IN
ZDA**

Nina Obreza

Ljubljana, december 2012

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**PARLAMENTARNI IN PREDSEDNIŠKI SISTEMI VLADE,
PRIMERJAVA NEMČIJE IN ZDA**

Kandidatka: Nina Obreza
Vpisna številka: 04037826
Študijski program: Visokošolski študijski program Uprava prva stopnja
Mentor: red. prof. dr. Bogomil Ferfila

Ljubljana, december 2012

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Nina Obreza, študentka Visokošolskega strokovnega študijskega programa Uprava I. stopnja, z vpisno številko 04037826, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: Parlamentarni in predsedniški sistemi vlade, primerjava Nemčije in ZDA.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbel-a, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbel-a, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja, bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Andreja Godeša

Zabočevo, 4.12.2012

Podpis avtorice:

POVZETEK

Države po svetu imajo raznolike politike, razlikujejo se tudi po sami uspešnosti vladanja. Kako lahko naša država postane uspešna, lahko ugotovimo s primerjavo politik v svetu, saj je politika tista, ki države vodi k uspešnosti. Ker so mi bili politični sistemi vedno zanimivi, sem se odločila, da z njimi tudi zaključim študij. Tako sem v svojem diplomskem delu primerjala dve najmočnejši državi na svojih kontinentih, Nemčijo v Evropi in ZDA v Ameriki. Vsaka ima svoj politični sistem, ena izmed njiju pa je celo prva uvedla nov politični sistem. Obe državi sta demokratični in federalni republiki. V Nemčiji ima izvršilno moč parlament in kancler, predsednik države ima samo ceremonialno in predstavniško funkcijo. V ZDA ima izvršilno moč predsednik države. Pri primerjavi Nemčije in ZDA sem si pomagala s tremi hipotezami, postavljenimi na začetku naloge. Največ pozornosti sem posvetila predsedniku, parlamentu in ustavi obeh držav. Tako ZDA kot Nemčija imata svojega predsednika države in parlament, hkrati pa se razlikujeta v sistemih vladanja. ZDA kot država obstajajo že skoraj 250 let, Nemčija pa je svojo celotno podobo dobila šele leta 1990 po padcu Berlinskega zidu. Skozi diplomsko nalogo sem ugotavljala politične sisteme držav in njune razlike.

Ključne besede: politični sistem, ustava, predsednik, parlament, ZDA, Nemčija, demokracija.

SUMMARY

PARLIAMENTARY AND PRESIDENTIAL SYSTEMS OF GOVERNMENT: COMPARISON OF GERMANY AND USA

Each state is guided by politics and each has its own political system. Countries are also differing by their performance in various areas. How our country can become successful, we can realize by comparing world politics, because the politics is the one, who determines success of each country. The political systems have always been an interesting subject to me therefore I decided to conclude my study in this manner. I have compared the two most powerful countries on their continents, Germany in Europe and the United States in America. Each has its own political system, one of them has even created a new political system. Both countries are democratic and federal Republics. In Germany, the Parliament and Chancellor have the executive power, the President has only ceremonial and representational functions. In the USA the president has the executive power. I set up three hypotheses at the beginning of diploma in order to make a comparative analysis of political systems in Germany and USA. Most consideration was given to the President, Parliament and the Constitution of Germany and the USA. Both the USA and Germany have their president and parliament, but they still differ in the political systems of government. USA as a country, exists almost 250 years, Germany has got its overall image in 1990 after the fall of the Berlin Wall. Throughout the diploma I have been identifying what political systems the two countries have and noted how these two countries have been different in these political systems.

Keywords: political system, constitution, the President, Parliament, USA, Germany, democracy.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA.....	iii
POVZETEK.....	v
SUMMARY.....	vi
KAZALO.....	vii
KAZALO PONAZORITEV	x
1 UVOD.....	1
2 RAZVRŠČANJE POLITIČNIH SISTEMOV	4
2.1 VRSTE POLITIČNIH SISTEMOV	5
2.2 VLADE IN OBLIKOVANJE POLITIK	7
2.3 DVODOMNOST PARLAMENTA.....	8
2.4 ODNOSI VLADE S PARLAMENTOM.....	8
3 PARLAMENTARNI SISTEM.....	11
3.1 ZNAČILNOSTI PARLAMENTARNEGA SISTEMA.....	11
3.2 MONARHIČNA IN REPUBLIKANSKA OBLIKA PARLAMENTA.....	12
3.3 POLITIČNE STRANKE V PARLAMENTARNEM SISTEMU.....	13
4 PREDSEDNIŠKI SISTEM.....	15
4.1 ZNAČILNOSTI PREDSEDNIŠKEGA SISTEMA.....	15
4.2 POLITIČNE STRANKE V PREDSEDNIŠKEM SISTEMU.....	16
5 POLITIČNI SISTEM NEMČIJE.....	17
5.1 ZNAČILNOSTI POLITIČNEGA SISTEMA	17
5.2 USTAVE NEMČIJE.....	19
5.2.1 USTAVA NEMŠKEGA CESARSTVA	19
5.2.2 WEIMARSKA USTAVA IN USTAVA POD VODSTVOM A. HITLERJA.....	19
5.2.3 USTAVA ZAHODNE NEMČIJE - ZVEZNE REPUBLIKE NEMČIJE	20
5.2.4 USTAVE VZHODNE NEMČIJE - NEMŠKE DEMOKRATIČNE REPUBLIKE.....	20
5.2.5 USTAVA DEMOKRATIČNE REPUBLIKE NEMČIJE PO LETU 1990.....	21

5.2.6	SPREMEMBE IN DOPOLNILA USTAVE	21
5.3	PREDSEDNIK DRŽAVE	22
5.3.1	NALOGE ZVEZNEGA PREDSEDNIKA.....	22
5.3.2	POOBLASTILA ZVEZNEGA PREDSEDNIKA	23
5.3.3	IZVOLITEV ZVEZNEGA PREDSEDNIKA.....	24
5.3.4	OBTOŽBA OZIROMA NEZAUPNICA ZVEZNEMU PREDSEDNIKU (IMPEACHMENT).....	24
5.4	PRVI PREDSEDNIKI NEMČIJE.....	25
5.5	PREDSEDNIK VLADE	25
5.5.1	NALOGE ZVEZNEGA KANCLERJA.....	26
5.5.2	IZVOLITEV ZVEZNEGA KANCLERJA.....	26
5.5.3	NEZAUPNICA IN RAZPUSTITEV PARLAMENTA.....	26
5.6	NEMŠKI ZVEZNI PARLAMENT	27
5.6.1	VLADA.....	27
5.6.2	BUNDESTAG (SPODNJI DOM).....	28
5.6.3	BUNDESRAT (ZGORNJI DOM).....	28
5.7	DELOVANJE NEMŠKEGA PARLAMENTA.....	29
6	POLITIČNI SISTEM ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE.....	31
6.1	USTAVA ZDA	33
6.1.1	SPREMEMBE IN DOPOLNILA USTAVE	35
6.2	PREDSEDNIK DRŽAVE	35
6.2.1	NALOGE ZVEZNEGA PREDSEDNIKA.....	35
6.2.2	POOBLASTILA PREDSEDNIKA DRŽAVE	36
6.2.3	IZVOLITEV PREDSEDNIKA DRŽAVE.....	37
6.2.4	OBTOŽBA OZIROMA NEZAUPNICA PREDSEDNIKU.....	38
6.3	PRVI PREDSEDNIKI ZDA.....	38
6.4	GUVERNERJI	39
6.5	NEZAUPNICA IN RAZPUSTITEV DRUGIH URADNIKOV	39

6.6	KABINET PREDSEDNIKA	40
6.7	KONGRES ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE	40
6.7.1	SENAT	41
6.7.2	PREDSTAVNIŠKI DOM.....	41
6.8	STRANKE AMERIŠKEGA PARLAMENTA	42
7	RAZLIKE MED POLITIČNIMA SISTEMOMA NEMČIJE IN ZDA.....	44
8	ZAKLJUČEK.....	50
	LITERATURA IN VIRI	52

KAZALO PONAŽORITEV

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Struktura vlade v Nemčiji	18
Grafikon 2: Sestava zvezne vlade ZDA.....	33

KAZALO SLIK

Slika 1: Razporeditev sedežev v nemškem parlamentu iz zadnjih volitev 2009	30
Slika 2: Parlament ZDA januar 2011.....	43

KAZALO TABEL

Tabela 1: Prikaz parlamentarnih strank v Nemčiji 2012	45
Tabela 2: Prikaz parlamentarnih strank v ZDA 2012.....	45

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

ZDA - Združene države Amerike

CDU - Christlich Demokratische Union Deutschlands (Krščansko-demokratska stranka)

SPD - Sozialdemokratische Partei Deutschlands (Social-demokratska stranka)

CSU - Christlich-Soziale Union in Bayern (Krščansko-socialna skupnost)

FDP - Freie Demokratische Partei (Svobodna demokratska stranka)

DDV - Davek na dodano vrednost

1 UVOD

Almond in Powell sta ugotovila, da imajo vsi politični sistemi skupne štiri značilnosti, po katerih jih lahko primerjamo:

1. vsi politični sistemi imajo politične strukture, ki se razlikujejo po stopnji in obliki strukturne specializacije,
2. vsi politični sistemi imajo enake funkcije, ki pa jih lahko opravljajo različne politične strukture in z različno pogostostjo; sisteme je zato mogoče primerjati glede na njihove funkcije, pogostost teh funkcij in vrsto struktur, ki jih opravljajo,
3. vse politične strukture, ne glede na to, kako so specializirane in ne glede, ali se nahajajo v primitivnih ali modernih družbah, so več funkcionalne. Politične sisteme je mogoče primerjati glede na posebnosti funkcij njihovih struktur,
4. vsi politični sistemi so »mešani« v kulturnem smislu. Ne obstajajo samo moderne ali samo primitivne družbe, utemeljene bodisi na racionalnosti ali tradicionalnosti (Almond in Powell v: Ferfila, 2009, str. 7-8).

S preučevanjem in raziskovanjem tujih državnih politik vidimo nove načine vladanja in upravljanja države. Z medsebojno primerjavo teh novih držav, ki smo jih preučili, ugotovimo kakšne so njihove slabe lastnosti vodenja in kakšne dobre. Dobre lastnosti bi lahko iz njihove politike prenesli v neko novo državo, ki bi te slabe lastnosti odpravile. Kot je že rekel grški filozof Aristotel, mora človek živeti v obliki urejene družbe, ki ima svojo vlado. Vlado pa lahko sestavijo v demokratični državi prebivalci države sami. S svobodo odločanja na volitvah sami odločijo katero stranko bodo volili v parlamentarnem sistemu oz. katerega predsednika bodo volili v predsedniškem sistemu (Ferfila, 2009).

Kot so nas učili profesorji na fakulteti, se politični sistem vlade izoblikuje, ko se sprejme ustava države. Nato se določi veje oblasti. Sama ustava narekuje, ali bo država imela predsedniški sistem vlade, kjer bo vodja države predsednik, ali bo imela parlamentarni sistem z načelom predsednika vlade t.i. premierja.

V 21. stoletju prevladujeta v svetu dve ekonomsko in vojaško najbolj vplivni državi. Na evropski celini Nemčija s svojim parlamentarnim sistemom vodenja države in na severnoameriški celini Združene države Amerike s predsedniškim sistemom vlade.

Namen diplomskega dela je, da s pomočjo internetnih virov in literature ugotovim razlike med parlamentarnim sistemom in predsedniškim sistemom upravljanja države katere bom preučevala . Kakšne vrste sistemov vlade poznamo in kako se med seboj razlikujejo po nastanku, sestavi, vodenju, vejah oblasti, letih mandatiranja, po njihovih ustavah itd. Poudarila bom demokratične sisteme vlade. Med samim raziskovanjem bom opazovala, kako se med seboj razlikujeta državi Nemčija, ki je parlamentarna država ter ZDA, ki je predsedniška država obe pa sta tudi demokratični federalni državi. Kako sta si državi med seboj podobni in kako različni zaradi različnih sistemov vlad v državi. Kako deluje njun

sistem vodenja države. Kako sta v zgodovini delovali ti dve državi. Kdo je vodil državi in koliko voditeljev se je v obdobju 200 let zamenjalo. Kolikšna je doba predsedovanja in vodenja vlade enega predsednika. Koliko ustav sta imeli Nemčija in ZDA do danes.

Cilj diplomskega dela je, da na koncu naloge ugotovim katere so razlike med parlamentarnim in predsedniškim sistemom. Z nalogo želim čim boljše bralcu predstaviti kakšne vrste, sestavo in naloge parlamentov poznamo ter delujoče osebe v parlamentu in tako bralcu čez vso diplomsko nalogo predstaviti razlike, ki so med parlamentarnim in predsedniškim sistemom. Predstavila jih bom na podlagi dveh značilnih držav; ene parlamentarne (Nemčija) in druge predsedniške (ZDA) države. Na koncu naloge bo bralec spoznal kako deluje ameriški in kako deluje Nemški parlament, njune razlike v posameznih dejanjih vladanja ter sestavi parlamenta in načinu delovanja. Spoznali bomo njune ustave skozi čas, spreminjanje osnovnih človekovih pravic in svoboščin od nastanka držav Nemčije in ZDA ter njunih prvih pisanih ustav do današnjih dni.

Hipoteza 1: V ZDA so odločitve parlamenta, zaradi manjšega števila močnejših strank, sprejete hitreje kot v Nemčiji.

Parlamenti so v različnih državah različno sestavljeni glede števila strank, ki predstavljajo državo. Na podlagi primerjanja sestave števila strank nemškega parlamenta in ameriškega kongresa bom ugotavljala, kateri ima večjo in hitrejšo moč sprejemanja odločitev v javni politiki.

Hipoteza 2: Ustava ZDA je bila zaradi zapletenega postopka spremenjena manjkrat kot ustava Nemčije.

Vsaka država ima svojo ustavo. Nekatere ustave so pisane, druge so nepisane. Nekatere države imajo mlajšo ustavo, druge starejšo. Vse pisane ustave so od svojega nastanka pa do danes doživele nekaj sprememb. Nemčija je svojo zadnjo ustavo ratificirala 60 let nazaj, ZDA pa 250 let nazaj. Na podlagi primerjanja veljavnih ustav Nemčije in ZDA bom ugotavljala število sprememb ustav Nemčije in ZDA do leta 2011.

Hipoteza 3: Vodenje države je učinkovitejše v primeru predsedniškega sistema ZDA, saj predsednik svoje odločitve sprejema hitreje kot nemški parlament.

V vodenju držav sveta se državni voditelji razlikujejo po vlogah in pristojnostih predsedovanja. Predsedovanje državi se razlikuje v sestavi sistema vlade. Nekateri predsedniki imajo v svojih državah več pooblastil in pristojnosti kot drugi. Nemški predsednik ima tako samo predstavniško in ceremonialno pristojnost, večje pristojnosti ima kancler, ki je predsednik vlade. Ameriški predsednik pa ima najvišjo moč vodenja države. Je predsednik države in hkrati tudi predsednik vlade. Na podlagi primerjanja pristojnosti nemškega in ameriškega predsednika države bom ugotavljala, kateri ima širša pooblastila v oblikovanju javnih politik.

V diplomskem delu bodo uporabljene metode analize primarnih in sekundarnih dokumentov. Analizirala bom knjižne literature, strokovne članke, spletne objave in druge dokumente, da bom prišla do končnih rezultatov, potrebnih za dokončanje dobre diplomske naloge. Z metodo preučevanja primerov bom primerjala različni državi in tako ugotovila različnost sistemov njunih vlad. Z znanstveno metodo raziskovanja bom objektivna, natančna in zanesljiva. Prav tako se bom držala sistematičnosti in splošnosti pri diplomskem delu.

Prikaz te naloge oziroma prispevek raziskovanja bo v prvem delu naloge na teoretični način prikazal primerjavo med predsedniškim in parlamentarnim sistemom vlade. Prikazala bom vrste vlad, kako in kje so nastali prvi parlamenti in vlade, navedla značilnosti parlamentov, ki jih bom raziskovala in kasneje primerjala. Na kratko bom tudi predstavila vrste državnih voditeljev ter sestavo dvodomnega parlamenta.

V drugem delu naloge bom raziskovala Nemčijo in ZDA. Ti dve državi imata vsaka svoj politični sistem. Na začetku bom na kratko predstavila njuno kratko zgodovino, nato pa še njune temeljne značilnosti. Nadaljevala bom s primerjavo ustav in ugotavljala, koliko ustav sta imeli ter koliko sprememb sta imeli v danes veljavni ustavi. Kdo so bili prvi predsedniki Nemčije in ZDA, katere lastnosti in obveznosti imata predsednik države ter predsednik vlade v posamezni državi. Predstavila bom sestavo vlade in parlamenta ter na koncu drugega dela naloge zaključila s kratko predstavitevijo delovanja parlamenta v sedanjem času.

V tretjem delu naloge bom primerjala Nemčijo in ZDA glede na raziskave, ki sem jih opravila v drugem delu naloge, vključeno s prikazom primerjav s tabelami. Prikazani bodo rezultati na podlagi postavljenih hipotez. Pri hipotezah bom nazorno prikazala njihovo potrditev ali zavrnitev.

2 RAZVRŠČANJE POLITIČNIH SISTEMOV

Politični sistem vsake države sveta je v svoji neznanstveni modelski podobi neponovljiv in ves čas prav tako spreminjajoč. Politične sisteme se lahko razvršča po številnih pogledih in merilih. Najbolj običajno razvrščanje političnih sistemov se izvaja z razpršitvijo moči oziroma s stopnjo gospodarstva in političnega razvoja posamezne države. Z gledanjem na razporeditev ali prilastitev oblasti (moči) so teoretiki, ki so primerjali te različne politične države, govorili o trojni razvrstitvi oblasti. Oblast so razdelili na demokratične, avtoritarne in totalitarne sisteme. Pri stopnji razvoja pa so predvsem opazovali stopnjo razvoja in jih delili na razvite in nerazvite, šele v zadnjih dvajsetih letih so začeli uporabljati tudi tretjo podskupino t.i. novo industrializirane države, kamor spadajo bolj azijske države. Kot pa pravi profesor Ferfila, so zgoraj navedeni načini primerjanja sistemov pomanjkljivi (Ferfila et al., 2001, str 9-10).

Sistemi vlade in same politične vrednote so izoblikovane tako, da demokratična država sama oblikuje te posamezne politične vrednote. Oziroma to počne tako, da oblikuje politične vrednote s številnimi odnosi z državljanji kar posredno. Državljanji si želijo biti soudeleženci pri delovanju in izidih politike. Kljub temu pa so politične kulture različne. In niso različne samo med različnimi političnimi sistemi, vendar prav tako znotraj njih. Tako pa imajo različne družbene skupine kar znotraj iste družbe različne usmeritve in prepričanja glede vodenja, delovanja ter sprejemanja politike. Na primer pripadnost razredu ali statusni skupini, etični skupini, itd. ter tako oblikuje grupiranje tudi pri politični kulturi množic. (Ferfila, 2009, str. 20-23 in Johnston, 2005, str. 5).

Politične kulture lahko delimo še na veliko kategorij. Ne delijo se samo na najbolj znane razdelitve demokracija in avtokracija, to sta le najbolj površinski razdelitvi vladanja državi. Države lahko razvrščamo v veliko različnih skupin: kakšno je njihovo gospodarstvo, kakšen je status njihovega mednarodnega sistema, ali so vodilne ali celo bolj podrejene v določeni regiji sveta ter kakšno politično in vojaško moč ima država. Vsaka država je različno aktivna v mednarodni skupnosti, ima različne interese in cilje, različno moč in različne postopke. Povezave, ki nastopajo med družbo in državo v obliki vrste zapleteno sestavljenih in visoko razvitih političnih institucij, katerih funkcija pa je oblikovanje in izražanje ljudskih zahtev. Tukaj gre za sodne, zakonodajne in izvršilne institucije ter tudi za javno upravo, infrastrukturo in ostale zadeve, povezane z uspešnim vodenjem posamične države. Te institucije so prisotne v vseh oblikah političnih sistemov. V demokratičnem sistemu v politiki največ pomeni sodelovanje državljanov s politiko. Pri izvršilni oblasti je tako, da je izvoljena, a je zakonsko omejena. Pomemben je tudi ustavni dokument, ki prav tako dobiva in uživa javno podporo. Pri sami zakonodajni veji so najbolj običajne funkcije v vseh političnih sistemih: oblikujejo zakone in predstavljajo institucijo, skozi katero pa se izražajo sami interesi in zahteve znotraj države ter služijo kot posvetovalno telo izvršilni veji. Funkcije zakonodajne institucije so tudi socializacija in rekrutacija političnih voditeljev in upravnih menedžerjev ter izbiranje, kontroliranje in

odstavljanje predsednikov vlad in ministrov. Prav tako ima v političnih sistemih politično in družbeno vlogo sodna veja oblasti. Sodna oblast ima vlogo zaščite državljanov pred močnimi nelegalnimi posegi države, vlogo zagotavljanja nedotakljivosti političnih pravic in svoboščin ter vlogo nadzora nad pooblastili izvršilne oblasti. Izvršilna veja pa daje tesno povezavo med državo in družbo. Sem notri spadajo predsednik vlade, predsednik države ter ministrstva. Narava izvršilne oblasti pa je v tesni povezavi s prevladujočo naravo politike in razmerji med državo in družbo (Ferfila, 2009, str. 24-29).

Nastanek in razvoj sodobnega parlamenta je tesno povezan z razvojem poslanskega mandata in zgodovino nastanka. Člani srednjeveških stanovskih skupščin, ki so imeli sprva vlogo zgolj posvetovanja, so bili le odposlanci (delegati) svojih skupnosti kot glasniki njihovih stališč. Lahko so izražali le stališča svojih skupnosti, niso pa smeli izražati lastnih stališč do obravnavanih vprašanj. Mandat odposlancev (delegatov) je bil imperativen. Kasneje, z razvojem ideje političnega predstavništva in okrepitevijo vloge parlamenta kot zakonodajnega telesa, so člani parlamenta postali predstavniki vsega ljudstva in niso bili več zgolj predstavniki svojih skupnosti. Tako se je njihov mandat spremenil in postal reprezentativen. Zgodilo se je prvotno kot posledica krepitve in razvoja angleškega parlamenta v drugi polovici 18. stoletja. V Franciji pa se je zgodilo leta 1789 na revolucionaren način, ko se je za predstavnika vsega ljudstva takratne stanovske skupščine razglasil tretji stan (Grad, 2000, str. 53).

2.1 VRSTE POLITIČNIH SISTEMOV

V vsaki državi sveta se izvajajo različni načini sprejemanja politike, različni načini verovanja in še mnogi različni načini, ki oblikujejo državo drugače od drugih držav in že s tem določijo politični sistem novonastale države. Zato bom v nadaljevanju na kratko predstavila vrste političnih sistemov v svetu.

Različna načela organizacije državne oblasti so izoblikovala tudi različne sisteme organizacije državne oblasti. Ločijo se na podlagi razmerij med temeljnimi državnimi organi, ki opravljajo zakonodajno, izvršilno in sodno oblast države. Na tej podlagi pa ločimo tri temeljne oblike državne oblasti: parlamentarni (primer Velika Britanija, leta 1707), predsedniški (ZDA, iz ustave leta 1787) in parlamentarno predsedniški oziroma polpredsedniški (Francija, na podlagi ustave iz leta 1958) ter skupščinski - konventni (Švica) sistem vlade. Ti trije sistemi vlade ter mešani sistem med parlamentarnim in predsedniškim sistemom vlade so se oblikovali iz različnih načel organizacije državne oblasti (Grad, 2000, str. 52).

V parlamentarnem demokratičnem sistemu vlade je običajno vodja izvršilne oblasti predsednik vlade. Za ta sistem je značilno razmerje med vlado in parlamentom. Predsednika vlade voli parlament glede na strankarsko sestavo. Zakonodajna in izvršilna veja oblasti sta med seboj povezani, zakonodajna veja oblasti lahko odstavi predsednika vlade. Parlamentarni sistem večinoma prevladuje v evropskih državah, je pa prisoten tudi

v drugih zunaj-evropskih državah. V parlamentarnih republikah imajo predsedniki države zelo podobne naloge kot v parlamentarnih monarhijah kraljice in kralji. Na primer britanski predsednik vlade ima nalogo, da imenuje sto ministrskih in pod-ministrskih uradnikov. Predsednika Italije in Nemčije imenujeta predsednika vlade, dajeta mnenja o pomembnih javnih zadevah in sta govorca ob pomembnih obletnicah in praznikih. Ločenost izvršilne in ceremonialne funkcije je prednost, da je predsednik države nekako vzdignjen nad politiko in simbolizira kontinuiteto in skupnost. Število republik s parlamentarnim sistemom tudi vedno bolj narašča v svetu. Ob nastanku tega sistema pa še vedno nastane politična razprava, da naj javnost direktno izvoli predsednika države (Ferfila et al., 2001, str. 10-59 in Tavits, 2009, str. 42).

V predsedniškem demokratičnem sistemu vlade je predsednik izvršilne oblasti na ozemlju vse države izvoljen na neposrednih volitvah. Je popolnoma ločen od zakonodajne veje oblasti in ji ni odgovoren ter ga v normalnih okoliščinah ne more odstaviti. Predsedniški sistem je nastal v ZDA in je nadomestil monarhijo iz Velike Britanije (Riggs, 1998, str. 253). Predsednik države ima izjemno široka pooblastila. Predsednik države je hkrati prav tako predsednik vlade. Poleg tega ima še celo vrsto drugih pooblastil, ki so v drugih sistemih drugače porazdeljene med druge nosilce oblasti (Rakočević, 1991, str. 67). V instituciji ameriškega predsednika se vključuje tudi kolektivna telesa. Močan voditelj države je tudi predsednik Francije, ki imenuje predsednika vlade in lahko razpusti parlament ter nato razpiše nove volitve. Kot je zapisal Ferfila: »Govoriti o državnem voditelju kot individualnem ali kolektivnem organu je včasih zapleteno. Treba je razločiti med pravno predpisanimi in dejanskimi razmerami.« (Ferfila, 2009, str. 59.) V izjemnih razmerah ali med vojno predsednik vlade dobi močna pooblastila, v času miru pa večinoma vlada deluje kot kolektiven organ (Riggs, 1998, str. 259).

V parlamentarno-predsedniškem demokratičnem sistemu vlade ima predsednik države podobno vlogo kot predsednik v predsedniškem sistemu. Predsednik republike je neposredno izvoljen, njegova pristojnost pa je močnejša od pristojnosti predsednika vlade. Predsednik republike ima velik vpliv na delovanje in oblikovanje vlade (Grad, str. 61, 2000). Poznamo sisteme, ki imajo pomembne elemente predsedniškega sistema, ampak obenem temeljijo na načelih parlamentarnega sistema (Rakočević, 1991, str. 62).

V skupščinskem demokratičnem sistemu velja načelo enotnosti oblasti. Po tem načelu vsa oblast izhaja iz ljudstva, ki jo izvaja neposredno ali po svojih izvoljenih predstavnikih v predstavniškem telesu. Tu je vsa oblast osredotočena in izhaja iz enega organa. Skupščina je nosilec zakonodajne veje oblasti in izvoljeno predstavniško telo ljudstva ter je najvišji organ oblasti v razmerju do vseh državnih organov. Vse druge državne organe voli in odpokliče skupščina (Grad, 2000, str. 65). Primer izjemno kolektivnega državnega voditelja je švicarski zvezni svet. Njegov predsednik je ponovno izvoljen vsako leto, njegova naloga pa je predvsem vodenje sej. Najvišji državni voditelj imenuje večino visokih vladnih uradnikov, ki sestavljajo plasti in so nižje v državnem vodstvu (Ferfila et al., 2001, str 59).

V svetu politike poznamo več vrst političnih sistemov, kamor uvrščamo državne voditelje, ki se razlikujejo glede na vrsto političnih sistemov v državi. Voditelji imajo različna imena, naloge ter moč. Ne glede na to, v kateri politični sistem spadajo, imajo le dejanski državni voditelji moč ter pooblastila za izvajanje zakonov in politik. Če državni voditelji nimajo moči in pooblastil za izvajanje zakona, potem so le simbolni državni voditelji. V parlamentarnem sistemu sta pri državnem vodstvu to dve ločeni vlogi. Saj je predsednik države običajno simbol države, predsednik vlade pa ima vse odločanje v svojih rokah. V predsedniških sistemih pa so ceremonialne in dejanske vloge združene v enem predsedniku. Predsedniki imajo pomembno vlogo pri oblikovanju same politike, saj pogosto predlagajo in nadzirajo razne politike. Posebej to velja za težke odločitve v zunanji politiki, pri dogovarjanju med domačim in tujim predsednikom države (Ferfila et.al, 2001, str. 59).

Državni voditelji imajo tako veliko pomembnih vlog:

- so simbol stabilnosti in prožnosti političnega sistema,
- imajo pomembno vlogo pri političnem komuniciranju na konferencah doma in po svetu,
- imajo pomembno vlogo pri političnem nabiranju (Ferfila et al., 2001, str. 59).

2.2 VLADE IN OBLIKOVANJE POLITIK

Okoli sveta skupnosti, regije in ljudstvo iščejo različne poti sodelovanja, da oblikujejo politiko, jo primerjajo in nato ustvarijo. Ljudje poizkušajo nove poti odločanja v politični smeri in so bolj odprti za nove oblike politik, to pa v sedanjem času pripomore k kvalitetnejšim sodobnim metodam oblikovanja politik (Hajer in Wagenaar, 2003, str. 34). Ključni del političnega procesa, v katerem zakonski predlogi postanejo zakoni, je oblikovanje politik (policy making). Še tako glasne zahteve javnosti ali posameznih interesnih skupin ne bodo imele večjega učinka, če le-te zahteve ne bodo predvidene v zakone in vladno politiko, ki pa jo bodo kasneje uresničevale različne zakonodajne in izvršilne institucije (Ferfila, 2009, str 313).

Da se lahko izoblikujejo vladne politike, so potrebna določena pravila; vlada mora imeti pravni okvir za svoje odločanje. Temelj za oblikovanje politik in odločanje pa je ustava. Bodisi kot poseben dokument, bodisi kot zbir navad ali običajev, lahko tudi obojega skupaj. Ustanavljanje raznih odborov, komisij in uradov, pooblastila posameznih političnih institucij ter način sprejemanja zakonov so določeni po pravilih odločanja. V ustavi pa je zapisan osnovni oris sestave političnega sistema in procesa sprejemanja ter uresničevanja politik. Prav tako ustava določa ali ima parlament en ali dva doma, pooblastila in način volitev, obseg civilnih in političnih pravic itd. (Ferfila, 2009, str 313).

Vlade se oblikujejo tako kot jim to narekuje sprejeta ustava ob nastanku države. Ustave se morajo državne institucije strogo držati, drugače kršijo osnovni zakon. S kršitvijo osnovnih zakonov pa se vse državne institucije tudi kaznuje. Na primer, predsednik države

lahko zaradi kršitve ustave dobi nezaupnico ter mora odstopiti s položaja šefa države (Ferfila, 2009, str 313).

Politični sistemi glede na pravila odločanja se po mnenju Ferfile (2009, str. 313) razlikujejo po treh pomembnih merilih:

- po prostorski delitvi avtoritete,
- po ločitvi vladnih pooblastil in ločene veje oblasti,
- po omejitvi vladnih pooblastil.

2.3 DVODOMNOST PARLAMENTA

Parlamenti po svetu so v svoji zgodovini vladanja izoblikovali različne oblike vladanja. Med drugim so si razdelili naloge parlamenta tako, da so parlament razdelili v dva doma, kjer ima druga, spodnja skupščina manjša pooblastila (Velika Britanija, Slovenija, Nemčija itd.). Nekatere države pa so svoje parlamente pustile v enotni skupščini enodomnega parlamenta tako kot npr. Estonija, Grčija, Nova Zelandija, Mongolija itd. Države so različno poimenovalle svoje domove kot na primer v Sloveniji: Državni zbor in Državni svet, v ZDA: Predstavniški dom in Senat (the House of Representatives and the Senate), v Nemčiji: Bundestag in Bundesrat (Spodnji in Zgornji dom). Tako so dvodomnost parlamentov povzele večinoma skoraj vse demokratične države sveta in pa tudi nekatere avtokratske države. V Evropi so se domovi razvili iz statusnih skupin. Kralji ali drugi dedni vladarji so sklicevali stanove, s katerimi so se posvetovali ali od njih celo pobirali denar. Angleški parlament ima še danes v svojem zgornjem domu (t. i. lordski zbornici) večino članov dednih aristokratov. V drugih državah so prav tako zgornji domovi izvoljeni na takšen in drugačen način (Ferfila et.al., 2000, str. 54).

Ferfila (2001, str. 30-31) meni, da ne glede na to, ali zakonitost vlade temelji na tradiciji, ideologiji ali demokraciji, ustavnosti, zakonitosti, je pripravljenost državljanov za sodelovanje z vlado in za uresničevanje njene politike ključna za stabilnost in učinkovitost političnega sistema. Različne legitimizacijske osnove dajejo tudi različna pravila igre za politične procese med vlado in državljani. Državljanji spoštujejo in upoštevajo zakone in v zameno se vlada oziroma politični voditelji obnašajo skladno z osnovo njihove zakonitosti, pa naj bo tradicija, demokracija ali ideologija. Vse dokler je obnašanje vlade oziroma političnih voditeljev skladno s pravili igre, se ji državljani podreajo oziroma dejavno sprejemajo njeno politiko.

2.4 ODNOSI VLADE S PARLAMENTOM

Da razumemo vlogo parlamentov v družbi, moramo poznati tudi odnos parlamenta do vlade. Tako imamo na eni strani parlamentarne sisteme kjer obstaja zapletenost izvršilnih in zakonodajnih članov oblasti, na drugi strani pa predsedniški sistem z neodvisno izvršilno oblastjo. Načeloma obstajajo tri področja odnosov med vlado in parlamentom. Koliko lahko parlamenti oblikujejo predloge javnih politik oziroma predlagajo sprejem

zakonodaje. Koliko lahko vplivajo parlamenti na vsebino javnih politik oziroma na vsebino nastajajočih zakonov? Ali ne določi vsega le izvršilna oblast, ki je v parlamentarnem sistemu vlade zlepljena z večino v parlamentu, katere interesi se pokrivajo z interesi stranke, ki postavi vladno in parlamentarno elito? V kakšni meri parlamenti lahko blokirajo njene javne politike ali jo razpustijo in kritizirajo izvršilno oblast? Ali ni stvar opozicije potencialno blokirane javne politike in kritika? Saj je opozicija v parlamentarnem sistemu vlade po pravilih nemočna, v predsedniškem sistemu vlade pa je to vse odvisno od strankarskih znakov parlamentarne večine. Na prva dva vprašanja lahko odgovorimo tako: Pri predlaganju zakonov (javnih politik) ima velika večina parlamentov zelo majhno vlogo. Prav tako imajo parlamenti majhne možnosti, da lahko vplivajo na vsebino in celoten postopek oblikovanja javnih politik. Na tretje vprašanje pa odgovorimo z malce daljšim pojasnilom: Tudi pri tem odgovoru parlamenti niso nič bolj učinkoviti v odnosu do izvršilne oblasti, saj se bolj poslužujejo rednih izpraševanj ministrov. Nadzoru nad izvršilno oblastjo je deloma namenjena tudi močna sestava parlamentarnih odborov (njihova primarna funkcija je izboljševanje in pospeševanje zakonodajnih postopkov). V posameznih parlamentih bi morali namesto poslancev, ki izvajajo razpršene nestrokovne razprave o predlogih zakonov oziroma javnih politik, sedeti bolj usposobljeni poslanci za posamezno področje, ki si lahko pomagajo z zunanjimi strokovnjaki. Poslanci pa so lahko tudi bolj zainteresirani za posamezno področje, pri katerem bodo sprejeli oz. urejali zakon. Na primer, znameniti so »hearing«*»* eksperti za posamezna področja v odborih ameriškega kongresa. Tudi na sploh so odbori ameriškega kongresa, ki imajo močno raziskovalno podporno osebje ter obenem podkrepljeni s širokimi pristojnostmi zaslviševanja članov izvršilne veje, sinonim za močne parlamentarne odbore. K temu pa veliko pripomore tudi sama medijska pozornost, ki so jo deležni v veliki meri. V parlamentarnih sistemih vlade so zaradi bolj ali manj močne strankarske discipline ter povezanosti zakonodajne in izvršilne oblasti (vlade in parlamenta), parlamentarni odbori bolj za posmeh v smislu neučinkovitih in dolgoveznih razprav. Močnejše odbore imajo le tiste države, ki so posnemale ameriški model. Med drugim sem sodi tudi Nemčija, saj je njeno osrednje področje dela sodelovanje pri oblikovanju javnih politik oziroma zakonodaje, sem in tja pa sprožijo tudi učinkovite preiskave vladnega delovanja, ki so običajno tudi odmevne (Ferfila, 2009, str. 338).

Pri predsedniških sistemih je jasna delitev med vejami oblasti. To še posebej velja za izvršilno in zakonodajno vejo oblasti, saj se ločita tudi glede na volitve obeh vrst predstavnikov. V predsedniškem sistemu se predsednika (vlado) voli povsem ločeno od predstavnikov parlamenta, lahko se jih voli tudi na drugačen način. Uporabljajo lahko tudi drugačne volilne glasovnice. Da se poudari ločenost obeh vej oblasti, zakonodaje na eni strani in predsednika na drugi strani, so različni tudi: datum izvolitve, volilna pravila in dolžina službovanja izvršilne in zakonodajne oblasti. V predsedniškem sistemu je izvršilno oblast težko odstraniti ali pa je to nemogoče še preden ji poteče mandat. Zakonodajni veji pri svojem delu predsedniki niso odgovorni, zamenjajo jih lahko samo v primeru, če so prekršili izjemno pomembno zakonodajno, etično ali ustavno pravilo. V predsedniškem sistemu dejstvo obstoja zakonodajne veje oblasti ne pove dosti o načinu in moči njenega delovanja. Lahko je zgolj orodje v rokah močnega predsednika, ki ima velika diskrecijska

pooblastila, lahko pa je vplivna in odzivna. V parlamentarnih sistemih predsednik vlade izhaja iz vrst članov parlamenta in ga parlament lahko zamenja tudi v primeru, če samo izgubi zaupanje parlamenta. V političnih sistemih, kjer imajo močne stranke in v majhnem številu strank, se lahko parlamentarne volitve vrtijo okoli kandidatov, kateri so lahko že v naprej predvideni za predsednika vlade, če njegova vlada dobi večino (Ferfila, 2009, str. 339).

Dober primer so letošnje volitve (l. 2012) za predsednika vlade v Sloveniji, ko je ljudstvo izvolilo stranko Z. Jankoviča, vendar ni dobili potrebne večine za mandatarja, zato mu ni uspelo sestaviti vlade in je na koncu predsednik vlade postal J. Janša, vodja sicer drugoizvoljene stranke. Precej Slovencev je ob imenovanju J. Janše za predsednika vlade izgubilo voljo do spodbude države in udeležbe na nadaljnjih volitvah.

Pooblastila parlamenta so v parlamentarnih sistemih lahko zelo različna. V političnih sistemih, kjer je običajno visoka stopnja strankarske discipline, to tako rekoč izniči kakršenkoli vpliv parlamenta na izbiro predsednika vlade in tudi na celoten zakonodajni proces, tedaj pa je parlament šibek. Po drugi strani pa lahko pride do razmer, ko vlada ne more učinkovito in samostojno delovati, saj nima večinske podpore parlamenta. V takšnih primerih je parlament močna institucija, saj v njem prihaja do razprav o političnih kupčijah in dogovorih ter sprejemanja ključnih odločitev in politik. Pri sprejemanju zakonodaje je zelo pomembno število političnih strank, saj je potrebno nabrati večino glasov v parlamentu. Večstrankarsko koalicijo je potrebno sestaviti, če je več političnih strank. Ker pa sestavljanje koalicije več strank zahteva več truda in je bolj zahtevno kot pa oblikovanje večine znotraj ene stranke, proces vladanja postane bolj zapleten v primeru večstrankarskega kot dvostrankarskega sistema. Če parlament postane prostor agregiranja interesov in preferenc, je to posledica večstrankarskega sistema. Pri sistemu, kjer sestavljata parlament dve stranki, preference agregirata obe stranki in večinska je bolj ali manj prepričana v svojo prevlado. Agregiranje interesov in preferenc takrat poteka izven parlamenta. Če v parlamentu nobena stranka nima večine, pride do agregacije med strankami, ki tekmujejo znotraj parlamenta v številnih formalnih in neformalnih srečanjih. Samo število strank je manj pomembno v predsedniškem sistemu in bolj pomembno v parlamentarnem sistemu, saj so parlamentarni sistemi utemeljeni na predpostavki, da ima predsednik vlade večinsko podporo. Brez večinske podpore parlament hitro izglasuje nezaupnico predsedniku vlade. Nekateri parlamenti lahko sorazmerno neodvisno oblikujejo javne politike oziroma zakonodajo. Praviloma jo oblikujejo preko sistema stalnih odborov, ki odražajo sestavo vladnih ministrstev. Le redko jih srečamo v parlamentarnih sistemih, so pa zato močnejši v predsedniških sistemih. Parlamentarni sistemi imajo pogosto bolj šibke parlamente in odbore, ki so bolj namenjeni tudi velikim razpravam in marketingu vladno pripravljenih javnih zakonov in politik, zakoni pa tako niso bistveno spremenjeni glede na interese vlade (Ferfila, 2009, 340-342).

3 PARLAMENTARNI SISTEM

Ker moja naloga vsebuje naslov parlamentarni in predsedniški sistemi, sem bolj podrobno opisala le ta dva politična sistema. Naj začnem kar s parlamentarnim sistemom, kateri je meni, ki živim v parlamentarni državi, bolj poznan kot predsedniški sistem. Poglavje bom začela z zgodovino in samimi začetki nastanka parlamentarnega sistema.

Že v sedmem stoletju pred našim štetjem so plemiški sveti dodelili nekaj moči grškim kraljem, postopoma so nekaj kontrole prenesli v roke plemstva, nastala je nova delitev moči. V Rimskem imperiju je rimsko plemstvo najprej zahtevalo spoštovanje, nato posvetovalno vlogo in potem pravico potrjevanja predlogov oziroma odločitev. S širitvijo bogastva in naposled tudi želje po političnem in vladnem vplivu ter upravljanju so skupščine državljanov postopoma pridobile legitimnost. Obdobje skupščin se je končalo s propadom rimskega imperija v prvem stoletju našega štetja. Kasneje, v obdobju med prehodom iz zgodnjega v srednji vek, je vzporedno s pridobivanjem moči lokalnih kraljev prišlo do vzpostavitve soodvisnosti med monarhi in plemstvom (Ferfila, 2008, str. 326 - 327).

Anglija je bila država, kjer se je parlamentarni sistem najprej razvil, tam se je sodna veja oblasti razmeroma zgodaj osamosvojila od drugih vej oblasti. V stoletjih boja za prevlado med nosilcema zakonodajne in izvršilne oblasti je prišlo najprej do vzpostavitve ravnotežja in dokaj ostre delitve oblasti. Potekalo je tako, da je zakonodajno oblast v celoti opravljal parlament, kralj pa je opravljal v celoti izvršilno oblast. Tako stanje je trajalo vse do konca 18. stoletja. Kasneje pa je kralj dokončno izgubil vse nadzorstvo nad oblast. Nadzor nad oblastjo je dobila vlada, ki pa je za svoje delo postala odgovorna parlamentu. Monarhu je ostala le reprezentativna funkcija, ne pa tudi dejanski vpliv na zakonodajno in izvršilno funkcijo. Na razvoj je odločilno vplival nastanek in razvoj političnih strank. To je prineslo strankam moč v parlamentu in legitimno podlago z uvedbo splošne volilne pravice, s tem pa je parlament postal predstavnik vsega ljudstva (Grad, 2000, str. 53).

Angleškemu parlamentarnemu sistemu so sledile tudi druge države, zlasti države celinske Evrope. Ena izmed prvih je bila Švica, ki je istočasnem obdobju kot Velika Britanija izoblikovala svoj parlamentarni sistem. Izoblikoval se je nekakšen model republikanske oblike parlamentarnega sistema, ki ima nekatere skupne značilnosti, od teh značilnosti pa posamične ureditve bolj ali manj odstopajo po različnih državah (Grad, 2000, str. 53).

3.1 ZNAČILNOSTI PARLAMENTARNEGA SISTEMA

Korenine besede parlament izvirajo iz različnih funkcij in pristojnosti te institucije. Beseda parlament izhaja iz francoske besede *parler*, ki pomeni govoriti, označujejo pa jo kot mesta za razprave. Termin zakonodajalec ima korenine iz latinščine in označuje državno telo, ki vpliva na nastajanje zakonov v posamezni državi. Čeprav funkcija nacionalne

skupščine ni definirana, vseeno vemo, da je pomen te besede povezovanje in zbiranje vseh državljanov. Parlamentarni sistem ima na evropski celini najdaljšo in najbolj pomembno zgodovino, še posebno v Franciji. V 20. stoletju, natančneje leta 1997, je imela svetovna parlamentarna organizacija 180 državnih parlamentov ti parlamenti pa se razlikujejo po statusu in imenih. Kljub določenim razlikam je vsem parlamentom skupno, da so kot politična telesa povsod dobro znani in prepoznavni (Ferfila, 2009, str. 325-326).

Za parlamentarni sistem je značilno, da ima bolj samostojno in neodvisno sodno vejo oblasti. V parlamentarnem sistemu sta zakonodajna in izvršilna oblast bolj povezani in bolj sodelujeta med seboj. Neposrednih sredstev, ki vplivajo na sodno vejo oblasti, nimata niti zakonodajna niti izvršilna veja oblasti. Sodna veja oblasti praviloma ne more vplivati na zakonodajno in izvršilno vejo oblasti. Parlamentarni sistem se izraža preko dvojnosti razmerja med zakonodajno in izvršilno vejo oblasti. Uvedba ustavnega sodstva je precej spremenila razmerja med vejami oblasti, kajti ustavno-sodna kontrola pomembno vpliva na delovanje izvršilne in zakonodajne oblasti. Zakonodajna in izvršilna oblast sta enakopravni med seboj ter tesno sodelujeta in vplivata ena na drugo. Zakonodajna oblast na delovanje izvršilne oblasti vpliva z različnimi sredstvi. Ena izmed teh je personalna povezanost, saj se v parlamentarnem sistemu praviloma ministri imenujejo po izvoljenih poslancih. Prek parlamentarnih komisij zakonodajna oblast vpliva na izvršilno in ji omogoča nadzorstvo nad delovanjem izvršilne oblasti. Ima pa tudi izvršilna oblast svoja sredstva, s katerimi lahko vpliva na delovanje zakonodajne oblasti. Izvršilna oblast ima tako zakonodajno iniciativo (poleg poslancev), ima pravico predlagati zakone parlamentu, ki te zakone nato sprejme. Izvršilna oblast ima pravico sodelovanja pri parlamentu, torej ima pravico dati glas v parlamentu in biti tam prisotna. Izvršilna oblast ima poleg tega tudi dolžnost in pravico, da razglasi zakone, katere je sprejel parlament (Grad, 2000, str. 54-55).

V parlamentarnem sistemu predsednik vlade opravlja operativno vodenje državnih zadev. Poleg predsednika vlade ima država še predsednika države, ki predvsem predstavlja državo in opravlja nekatere funkcije, ene izmed teh so: podeljuje častne naslove in odlikovanja, odloča o pomilostitvah, razpisuje volitve v državni zbor, predlaga kandidata za predsednika vlade itn. Vlada je ves čas predsedovanja odvisna od zaupanja parlamenta, če parlament izglasuje nezaupnico, lahko vlada pade (Grad, 2000, str. 55).

3.2 MONARHIČNA IN REPUBLIKANSKA OBLIKA PARLAMENTA

V demokratičnih državah poznamo več oblik sestave parlamentarnega sistema. Poznamo monarhično in republikansko obliko parlamentarnega sistema. Loči se po tem, kdo opravlja funkcijo šefa države. Monarhična oblika je nastala v zgodovini prva in še vedno obstaja v Veliki Britaniji in tudi v nekaterih drugih tradicionalnih evropskih monarhijah. V monarhični obliki parlamenta opravlja funkcijo šefa države monarh. To pa se v razmerju do vlade kaže v imenovanju mandatarja, ki potem sestavi vlado. V francoskem ustavnem razvoju je nastala republikanska oblika parlamentarnega sistema, ki se širi po evropskem

kontinentu in tudi drugje po svetu. Izvoljeni šef države opravlja funkcijo šefa države, ki prav tako imenuje mandatarja. Med monarhično in republikansko obliko parlamenta funkcionalno in vsebinsko ni bistvenih razlik. Le v tradicionalni monarhiji monarh uživa večji ugled kot pa izvoljeni predsednik v republiki. Predsednik je štet tudi kot politično bolj nevtralna oseba, to pa daje monarhovi izbiri mandatarja večjo avtoriteto (Grad, 2000, str. 55-56).

Demokratske države s parlamentarnim sistemom vlad so republike ali pa monarhije. Monarhije imajo na čelu monarhe ali pa generalne guvernerje, republike pa so vse tiste, ki imajo na čelu države predsednika. Nekateri od predsednikov neposredno izvolijo volivci, druge pa parlamenti, ponekod parlamenti sodelujejo pri volitvah z regijskimi institucijami. Ti predsedniki držav, še posebno neposredno izvoljeni, imajo lahko bolj ali manj močna pooblastila za vladanje. Ta pooblastila so lahko podobna pooblastilom predsednika v predsedniškem sistemu. Jasno pa je, da čim več moči, ki jo ima predsednik države, toliko manj moči bo imel predsednik vlade (Ferfila, 2009, str. 311).

3.3 POLITIČNE STRANKE V PARLAMENTARNEM SISTEMU

Eno izmed najstarejših in najbolj znanih definicij političnih strank je izrekel Edmund Burke: »Politična stranka je kot človeško telo, ki je združeno za spodbujanje njihovih skupnih prizadevanj delovanja za nacionalni interes na nekaterih posebnih načelih, pri katerih so vsi enakega mnenja« (Kurian et al., 2011, str. 1264).

Posamezni predlogi politik postanejo pomembni, ko dobijo pomembno politično podporo (finančno, število glasov, sedeže v parlamentu, izvršilno vlogo, vojsko, dostop do medijev). Politične stranke pa so pomembne, ko gre za združevanje interesov in oblikovanje politik. Stranke ne da le oblikujejo politike, ampak med drugim tudi predlagajo ljudi, ki naj bi te politike zastopali in jih uresničevali na oblastni ravni. Če so politične stranke na oblasti, morajo politiko tudi izvajati (Ferfila et. al., 2001, str. 45).

Vloga političnih strank v parlamentarnem sistemu je, da oblikujejo vlado. Nastanek vlade in njeno delovanje sta odvisna od parlamenta, torej od parlamentarnih strank. Vlada mora imeti večinsko podporo, ker tudi sodobni parlamenti odločajo na podlagi večinskega načela. Volivci imajo večji ali manjši vpliv na strankarsko sestavo, ko volijo stranke, katere potem pridejo v parlament, nimajo pa pravice voliti vlade. Vpliv volivcev je različen in je predvsem odvisen od strankarskega sistema. V dvostrankarskem sistemu oblikuje vlado ena stranka. Tukaj je vpliv volivcev za izvoljeno stranko sicer posreden, vendar odločilen. Nasprotno je vpliv volivcev na koalicijsko vlado, ki je veliko bolj posreden in v vsakem primeru šibkejši. Vpliv volivcev je lahko nekoliko večji v primeru, ko stranke predhodno napovejo, s katerimi drugimi strankami se bodo povezovale v vladno koalicio. V drugih primerih pa vpliva volivcev skoraj ni. Kadar se stranke povežejo v koalicio, lahko pride do tega, da je politična izbira volivcev dobesedno izigrana. Z vidika strankarskih sistemov je v praksi pomembna delitev parlamentarnih sistemov za pravilno in uspešno delovanje

parlamentarnega sistema. V enostrankarskem, dvostrankarskem in večstrankarskem sistemu je vpliv strank zelo različen. Ravno v parlamentarnem sistemu ima najmočnejši vpliv delovanje strank, ki sicer odločilno oblikujejo dejansko delovanje izvršilne in zakonodajne veje oblasti v vseh sistemih organizacije državne oblasti. Za uspešno delovanje parlamentarnega sistema je potrebnih več strank, ki se na oblasti menjavajo. Obstoj ene same stranke omejuje demokracijo in potencira negativne funkcije političnih strank. Vpliv na državni mehanizem je v večstrankarskem sistemu zelo močan, v enostrankarskem sistemu pa je odločilen in popoln. V večstrankarskem sistemu omejuje oblast stranke vsaj grožnja, da bo izgubila vso podporo volivcev, s tem pa tudi oblast, pri enostrankarskem je ne more izgubiti (Grad, 2000, str. 56-57).

4 PREDSEDNIŠKI SISTEM

Predsedniški sistem je nastal v Združenih državah Amerike. Uveden je bil z ustavo Združenih držav v letu 1787. Pri uvedbi predsedniškega sistema so se zgledovali predvsem po britanski ureditvi, ki je veljala v tistem času. Oblast je bila deljena tako, da je izvršilna oblast pripadala monarhu, zakonodajna pa parlamentu. V predsedniškem sistemu še danes izvršilna oblast pripada predsedniku države. V parlamentarnem sistemu pa je monarh do danes že izgubil vodstvo nad izvršilno oblastjo (Grad, 2000, str. 59).

Vsi predsedniki lahko izberejo svoje vladne ministre oz. kabinet. Lahko imenujejo visoke uradnike v javnem sektorju (potrditi jih mora parlament). Vodijo sestanke vlade ter določajo dnevni red. Vodijo zunanjo politiko države. Imajo možnost veta na sprejete zakone z različnimi načini, za zakonodajalce, ki lahko te zakone zavrnejo. Le v Argentini, Čilu in Braziliji imajo predsedniki tudi pooblastilo za sprejemanje dekretov. Lahko pa, dokler se ne sprejme ustrezna zakonodaja, razglasijo neko ureditev oziroma neko odločitev za veljavno (Ferfila, 2009, str. 307).

Kasneje so po zgledu ZDA parlamentarni sistem prevzele tudi nekatere druge države sveta, predvsem države v Latinski Ameriki in tudi nekatere države Azije ter afriške države. Vendar pa parlamentarni sistemi izven ZDA delujejo malo drugače. Predvsem delujejo manj demokratično (Grad, 2000, str. 60).

4.1 ZNAČILNOSTI PREDSEDNIŠKEGA SISTEMA

Značilnost predsedniškega sistema je, da šef države vodi kot monokratičen državni organ izvršilno oblast, oziroma kot individualen državni organ. Predsednika se voli različno glede na posamično državo. Voli se ga na štiri in šest let in je na čelu izvršilne oblasti (Ferfila, 2009, str. 305).

Na ozemlju vse države v predsedniški demokraciji je predsednik voditelj izvršilne oblasti, ki je izvoljen preko ljudstva na neposrednih volitvah. Predsednik v predsedniškem sistemu ima samostojen položaj proti parlamentu. Parlament predsednika države ne more med samim mandatom zamenjati, lahko pa ga obtoži (impeachment) in obsodi. Prav tako pa sam predsednik države ne more razpustiti parlamenta. Prav tako v več kot eni veji oblasti hkrati ne more biti noben član vlade, kajti sodna, izvršilna in zakonodajna veja oblasti so ločene institucije z ustavnimi nalogami, ki so določene in kontrolirane. Predsednik države je obenem vodja države in vlade. To pomeni, da svojo državo vodi navznoter in navzven. Delitev oblasti na izvršilno in zakonodajno je v predsedniškem sistemu postavljena in določena zelo jasno. Voli se ga posredno. Izvolijo ga posebni elektorji, kateri so tudi sami neposredno izvoljeni, ampak po ustavnem običaju glasujejo za kandidata svoje stranke. Zato so posredne volitve postale dejansko neposredne. Predsednik države je hkrati šef

države in vrhovni šef izvršilne oblasti. Hierarhično je predsednik višje kot celotni upravni aparat države (Grad, 2000, str. 59).

Predsedniški sistem lahko opredelimo na bolj pregleden način, tako kot je to prikazal Ferfila (2009, str. 305):

- pozicija predsednika vlade (operativnega vodje) in predsednika države (simbolnega vodje) je združena v predsedniškem uradu (kabinetu);
- predsednika volijo neodvisno od zakonodajnega telesa (čeprav lahko na istem volilnem listu in na isti dan), kar se nanaša zlasti na njegovo politično preživetje;
- zakonodajno telo in predsednik sta izvoljena za različno obdobje.;
- predsednika volijo neposredno državljani ali pa elektorji kot volilno telo (elektorji so prav tako voljeni).

V predsedniški sistem spada 30 demokratičnih držav, večina od teh jih je v Latinski Ameriki, saj je tam to najbolj pogosta oblika političnih sistemov. Takoj za Latinsko Ameriko imajo največ predsedniških sistemov v afriških državah. V Evropi pa predsedniški sistem uporablja le Ciper.

Predsedniški sistemi so glede političnega preživetja predsednika in vlade zelo stabilni. Predsednika se lahko odpokliče samo v primeru velikih napak. Če pa se zgodi, da je predsednikova stranka šibka v parlamentu, je vprašljivo koliko zakonov jim uspe sprejeti v času njihovega predsedovanja. V predsedniškem sistemu lahko pride tudi do blokade delovanja vlade, v parlamentarnem sistemu to ni možno. Predsednik pogosto ne more računati na glasove svojih parlamentarcev (Ferfila, 2009, str. 305-310).

4.2 POLITIČNE STRANKE V PREDSEDNIŠKEM SISTEMU

Lord Bryce pravi, da so štiri funkcije, ki jih bom naštela v nadaljevanju, ključne za delovanje strank v predsedniškem sistemu. Bryce razlikuje štiri različne funkcije, ki jih izvajajo vse stranke: skupnost (držati svojo stranko skupaj), okrepitev (pritegniti nove volivce), navdušenje (navduševati in spodbujati volivce), poučevanje (obveščati in izobraževati volivce) (Kurian et. al, 2011, str. 1264).

Na primer, politične stranke v ZDA so v senatu posebej organizirane. Vodi jih vodja poslanske skupine (Floor leader), pomaga pa mu še določen član stranke, ki skliče pripadnike stranke za glasovanje (Whip - »Bič«). Vodja poslanske skupine je izvoljen s strani članov doma v svoji stranki in nima uradne funkcije, ima pa velik ugled in moč, saj koordinira in organizira celotno delovanje članov svoje stranke. Ima tudi velik vpliv na delovanje doma v celoti (Grad et al., 2006, str. 189).

V predsedniškem sistemu lahko pride po volitvah tudi do pogajanj med strankami, ko ena dobi večino v vladi, druga pa v zakonodaji. Ta primer se je zgodil v Ameriki skoraj v vseh letih po 1968 (Ferfila et al., 2001, str. 10).

5 POLITIČNI SISTEM NEMČIJE

Nemčija je imela prve korenine že v Nemškem cesarstvu, ki se je uradno v nemškem jeziku imenoval *Deutsches Reich* – drugi rajh, obstajal je v letih med 1871 in 1918. Bil je evropski in čezmorski imperij, ki mu je vladala Prusija. Kratkotrajni Severnonemški zvezi, ki je bila v letih od 1866 do 1870 in Nemški zvezi, je sledilo Drugo nemško cesarstvo, ustvaril ga je Bismarck po francosko-pruski vojni (LWL , 2012).

Bismarck je združil 25 nemških držav, katerim je nato zavladal pruski kralj iz rodbine Hohenzollern. Z nastankom cesarstva je postal kralj cesar Viljem I. Leta 1879 je Nemško cesarstvo z Avstro-Ogrsko sklenilo zavezo. Tako so Nemci začeli vlagati v gospodarstvo jugozahodne Evrope. V času vladanja Vilijema I. je Nemčija pridobila Družbo za kolonizacijo in s tem kar nekaj kolonialnih držav v južnem delu sveta. Leta 1888 je na oblast prišel Vilijem II., takrat je Nemčija pridobila še več novih kolonij, še posebej na Daljnem vzhodu. Med samim ustvarjanjem kolonij se je Nemčija leta 1900 skoraj zapletla v spor z Veliko Britanijo, a sta spor preprečili s sporazumom. Tega leta je nemški kancler postal von Bülow (1900-1909). Industrija je skokovito napredovala in Nemčija se je razvila v največjo evropsko industrijsko silo (LWL, 2012).

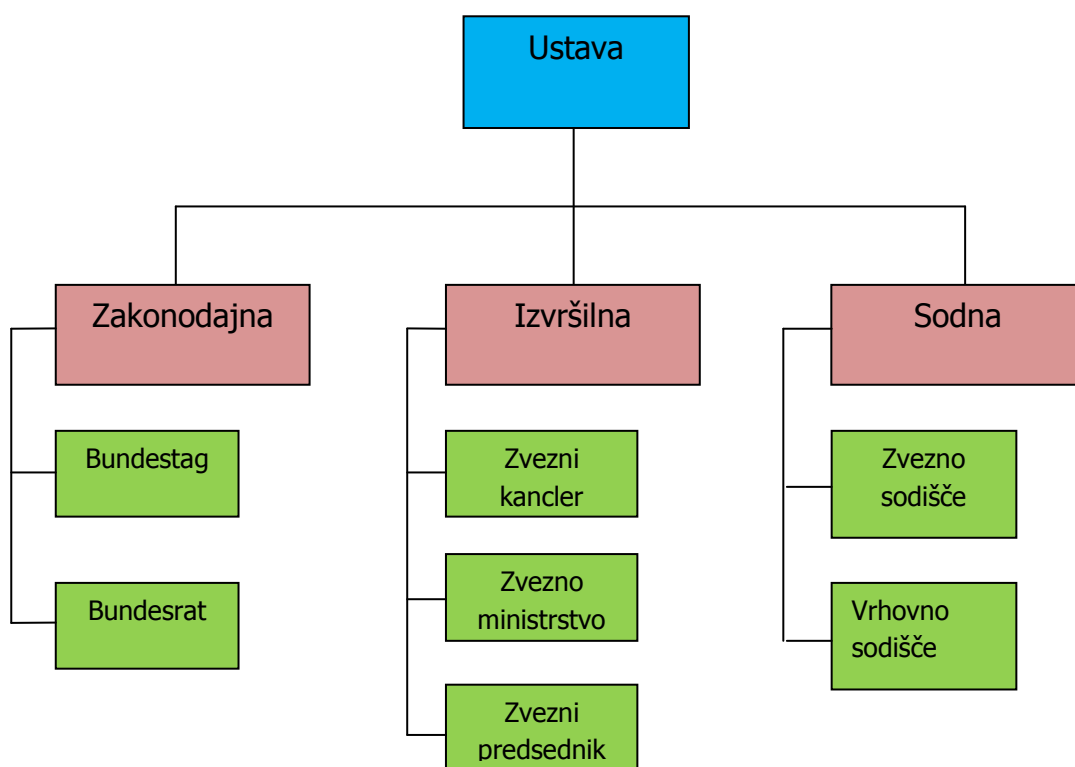
Iskanje novih trgov je Nemčijo pahnilo v napete odnose z drugimi kolonialnimi velesilami. Von Tirpitz je okrepil nemško ladjevje, s čimer je postalo ogroženo britansko ladjevje. Maroško krizo je leta 1905 povzročilo tekmovalništvo s Francijo v Afriki. Temu je sledila druga maroška kriza, kjer so se države nevarno približale mednarodnemu spopadu. Cesarstvo je presenetil sarajevski atentat. Po razpravi je bilo sklenjeno, da je kljub morebitni vojni z Rusijo in Francijo potrebno zvezo z Avstro-Ogrsko iz leta 1879 spoštovati. Sledila je I. svetovna vojna. Med vojno so večino prekomorskih ozemelj zavzeli zavezniki, Nemčija je izgubila ves čezmorski imperij, ki je postal mandatno ozemlje po ustanovitvi versajskega miru. Države zmagovalke so mandatno ozemlje upravljale v imenu Društva narodov. Ob koncu I. svetovne vojne se je cesar odpovedal vladarski oblasti in ustanovljena je bila Weimarska republika (LWL, 2012).

5.1 ZNAČILNOSTI POLITIČNEGA SISTEMA

Nemčija je pravna država, je federalna (zvezna) ter demokratična republika, ki temelji na socialnih pravicah. Njen republikanski sistem je ustavno jasno prikazan pod imenom »Federalna Republika Nemčija«. Njen državni vodja je Zvezni predsednik. Državna demokracija temelji na suverenosti prebivalcev države. Prav tako pa ustava narekuje, da vsi javni organi izvirajo iz samih prebivalcev države oziroma samih ljudi. Javna avtoriteta mora biti prepoznavna in sprejeta od samih ljudi, čeprav ljudje nimajo neposredne pravice v izvrševanju avtoritete, razen pri volitvah; s tem so se odločili za neposredno reprezentativno demokracijo (Ferfila et al., 2001, str. 442).

Načelo socialne Nemčije je sodoben podaljšek tradicionalne vloge države. To načelo zavezuje državo, da zaščiti najšibkejše člane družbe. Številni zakoni v Nemčiji imajo čez leto zagotovljeno uporabo tega načela. To načelo jasno prikazuje samega sebe v odstavku o starosti, invalidnosti, zdravju in nezaposlenih, zavarovanju, socialnih potrebah ljudi, otroških dodatkih ter z zakoni v industrijski varnosti itd. (Ferfila et al.,2001, str. 443). Sestavljena je iz 16 zveznih držav (Bundeslander). Vsaka dežela ima svojo ustavo, vlado in voljeni parlament. Vsaka dežela ima izvorna pooblastila na področju lokalnih zadev, pobiranja davkov, policije in izobraževanja. Prav tako dežele dobijo določen del dohodnine in DDV iz zveznih dohodkov. Njihovo trošenje predstavlja polovico zveznega proračuna, zadolžene so za izvajanje zveznih zadev. Vsa izvršilna moč pripada kanclerju, predsednik zvezne države je le simbolna funkcija (Ferfila, 2009, str. 393). Zvezno ustavno sodišče si je zagotovilo, da je vplivno kot razsodnik ustave in navzven kot model ustavnega sodišča (Hague in Harrop, 2010, str. 106). Zvezni sistem naj bi bil zasnovan tako, da bi se izognili težavam iz preteklosti z nestabilnostjo in zlorabo moči (Strøm et al., 2003, str. 8).

Grafikon 1: Struktura vlade v Nemčiji

Vir: Lasten

5.2 USTAVE NEMČIJE

Kot navaja 1. člen ustave Zvezne Nemčije iz leta 1949: »Človeško dostojanstvo je nedotakljivo. Spoštovati in ga zaščititi je dolžnost vseh državnih organov.«

Kot po celem svetu tudi v Nemčiji pisana ustava narekuje delo vodilnih institucij. In prav tako je vsaka ustava posebej v spremembah pridobila nove pravice in obveznosti, ki jih je narekovala državljanom. Nemčija je imela v svoji zgodovini več ustav, prva ustava je nastala leta 1871 in je veljala do 1919, imenovala se je ustava Nemškega cesarstva. Sledila ji je Weimarska ustava (*Die Verfassung des Deutschen Reiches*) iz leta 1919, ki je veljala do leta 1933. Po letu 1933 so državo v roke dobili nacisti. V tem času je ustava izgubila svojo moč. Leta 1949 se je Nemčija razdelila na vzhod in zahod in vsak del države je dobil svojo ustavo; Ustavo Zvezne republike Nemčije na zahodu in Ustavo Demokratične republike Nemčije na vzhodu. Leta 1990 sta se ti dve državi združili v eno Nemčijo in nastala je nova, še danes veljavna Ustava Demokratične republike Nemčije.

5.2.1 USTAVA NEMŠKEGA CESARSTVA

Prva ustava Nemčije oziroma ustava takratnega Nemškega cesarstva je bila ratificirana 16. aprila 1871. Nemški zgodovinarji ustavo Nemškega imperija pogosto imenujejo tudi kot ustavo cesarja Bismarcka. Z njo so voditelji iz Severne nemške konfederacije in štirih južnih nemških držav podpisali neke vrste pogodbo, s katero so dodali nove člane konfederacije. Ustava je tako razširila bistvo novega imena Nemško cesarstvo (*Deutsches Reich*).

Avstrijsko-pruska vojna iz leta 1866 je privedla do razpada nemške konfederacije in privedla do ustanovitve Severnonemške konfederacije leta 1867. Vsebina ustave je temeljila na ustavi Severnonemške konfederacije, ki jo je sprožil Otto von Bismarck. Po navodilih ustave je bil glava države kralj Prusije, ki je bil tudi predsednik zveznega sveta, t.i. zgornjega doma (*Bundesrat*) v Nemčiji, njegov naziv je bil nemški cesar. Cesar je namestil še kanclerja, ki je bil predsednik (glava) vlade. Zakoni so bili tako sprejeti v *Bundesratu* in *Reichstagu*. V tistem času so volili lahko le moški, stari nad 25 let (*LWL, 2012*).

5.2.2 WEIMARSKA USTAVA IN USTAVA POD VODSTVOM A. HITLERJA

Ustavi Nemškega cesarstva je sledila ustava, ki se je imenovala weimarska ustava (*Die Verfassung des Deutschen Reichs*). Poimenovali so jo po mestu, kjer je potekala ustavna skupščina. Uzakonili so jo 11. avgusta 1919, takrat je Nemčija postala republika z močnim položajem predsednika. V weimarski ustavi je prvi člen narekoval, da je Nemčija iz cesarstva prešla v republiko. Tako je weimarska ustava veljala vse do leta 1933, ko je na oblast prišel Hitler in podrl pravila vodenja države. Z weimarsko pogodbo so sindikati dobili glas pri določanju višine plač in delovnih pogojev. Leta 1923 so nastali zakoni, ki so

ščitili noseče ženske. Volilno pravico so dobile tudi ženske, stare nad 20 let, prav tako je bila v državni zbor izvoljena prva ženska (Velički, 2006, str. 37-51).

Po letu 1933 je weimarska ustava doživela velik preobrat, ko je Hitler postal kancler. V ustavi so se spremenili členi in veliko pravic so državljani izgubili čez noč. Postali so nesvobodni, vso oblast nad državo so prevzeli nacisti, država pa je pristala v nacizmu in kruti vojni (Velički, 2006, str. 37-51).

Po smrti A. Hitlerja so na svetu ostale posledice njegove krute diktature. In še danes, ko pišem to diplomsko nalogo, nekateri, med drugim tudi naši dedki in babice, čutijo bes do Hitlerja, njegovega vladanja Nemčiji in zavzemanja drugih držav. Zaradi »Führerja« so doživeli veliko bolečine in okrutnih dejanj, ki jih je Hitler izvajal nad njimi. Nekateri nemški državljani pa ga še danes spoštujejo, saj je na nek način želel Nemčijo spremeniti v popolno državo. Navkljub temu, da je bila Nemčija federacija, ni načelo federativnosti zagotavljalo enakopravnosti in samostojnosti dežel. Po weimarski ustavi so dežele precej izgubile na svoji samostojnosti in politični pomembnosti (Grad, et al. 2006, str. 119).

Po drugi svetovni vojni leta 1945 je bila Nemčija razdeljena na štiri okupacijske cone: Kraljestvo na severozahodu, Sovjetsko zvezo na severovzhodu, ZDA na jugovzhodu in Francijo na jugozahodu. Začetek hladne vojne je spremenil Potsdamske dogovore. Leta 1949 so se te štiri velesile odpovedale okupaciji, da bi nastali dve novi Nemčiji, kot rezultat ideološke delitve med vzhodom in zahodom Nemčije. Pod vplivom Sovjetske zveze, ki se je umaknila od tega dogovora, sta nastali na zahodu Zvezna republika Nemčija in na vzhodu Nemška Demokratična republika. Okupiran pa je ostal samo še Berlin (Europe Today, 1996).

5.2.3 USTAVA ZAHODNE NEMČIJE - ZVEZNE REPUBLIKE NEMČIJE

Parlamentarni svet Zahodne Nemčije je 8. maja 1949 sprejel zakon, ki je uradno začel veljati 23. maja 1949 pod izrazom Temeljni zakon (Basic law - Grundgesetz) in ne ustava. Zahodna Nemčija je postala demokratična država. S tem so pisci ustave poudarili, da je to začasna ustava zahodnega dela razdeljene Nemčije. Ta začasna ustava Zvezne republike Nemčije se je vlekla vse do leta 1990, ko sta se vzhodna in zahodna Nemčija združili (Tschentscher, 2011, str. 14).

5.2.4 USTAVE VZHODNE NEMČIJE - NEMŠKE DEMOKRATIČNE REPUBLIKE

Prva ustava Vzhodne Nemčije je bila razglašena 7. oktobra 1949. Večinoma je temeljila na osnutku, ki je bil napisan septembra 1946 v Enotni socialistični stranki. Ustava je bila namenjena združenim Nemčiji. Bila je napisana, preden je Sovjetska zveza odločila, da ustanovi socialistične republike v svojem območju okupirane Nemčije. Ustava Vzhodne Nemčije je bila sicer zelo podobna ustavi Zahodne Nemčije, vendar sta se razlikovali v različnih pogledih. Pri organizaciji države je ustava iz leta 1949 površinsko podobna ustavi Zvezne republike Nemčije (Zahodni Nemčiji). Kot pri drugih parlamentarno-demokratičnih

sistemih je bila prav tako narejena določba za dve zakonodajni skupščini; državna zbornica (Länderkammer) in ljudska zbornica (Volkskammer). Prav tako je bil izvoljen predsednik vlade (Ministerpräsident), preko stranke z največjim mandatom v ljudski stranki. Predsednik NDR je imel, tako kot zahodni kolega, zelo omejeno možnost vladanja, lahko je bil odstranjen s strani obeh domov z dvotretjinsko večino. Vse do leta 1968 so bili sprejeti različni dodatki ustave, ki so Vzhodni Nemčiji prinesli spremembe, 9. aprila leta 1968 pa so sprejeli novo ustavo s 94,5 odstotno večino. Novo ustavo so sprejeli zaradi potrebe po uskladitvi z marksistično in leninistično ideologijo v napredovanje ter pri vlogi delavskega razreda. Ta druga ustava je bila napisana tako, da odraža vlogo kot strankin glavni instrument pri doseganju cilja socialistične in sčasoma komunistične družbe. Komisija v NDR je imela nalogo, da v decembru leta 1967 pripravi novo ustavo. Komisija je v dveh mesecih pripravila dokument in ustava je bila predložena na plebiscitu aprila 1968. Leta 1974 so črtali sklic na nemški narod in povečali poudarek na solidarnosti in prijateljstvu s Sovjetsko zvezo. Vezi med Vzhodno in Zahodno Nemčijo so se okrepile. Ustava je veljala vse do združenja Vzhodne in Zahodne Nemčije leta 1990 (Markovits, 2012).

5.2.5 USTAVA DEMOKRATIČNE REPUBLIKE NEMČIJE PO LETU 1990

Po 60 letih uporabe ustave, vse od leta 1949 in navkljub skoraj 60 dodatkom-dopolnilom, katerim je med tem sledila še združitev Vzhodne in Zahodne Nemčije, ostaja ustava glavna točka, ki usmerja mednarodno ustavne zakone še danes. Po drugi svetovni vojni je republika Nemčija imela petdeset let razdeljeno mesto Berlin vse do padca berlinskega zidu, ki se je zgodil 9. novembra 1989. Malce kasneje, 3. oktobra leta 1990, se je pet vzhodnonemških držav uradno pridružilo Zvezni republiki Nemčiji. Nemčija je postala Demokratična republika (Tschentscher, 2011, str.14).

Po padcu zidu je kmalu postalo jasno, da je parlamentarna demokracija Zvezne republike večini prebivalcev Vzhodne Nemčije najbolj zaželen režim, ki je bil ustanovljen v vzhodnem delu v času poenotenja. V raziskavah, ki so jih delali v marcu leta 1990, so ugotovili, da vzhodni Nemci pomislijo na zahodno demokracijo kot zelo dobro, dobro ali nekako dobro politiko države. Na ravni ideologije režima in nacionalne identitete se vzhodno nemško vodstvo izvaja pod pogojem simboličnega okvirja, ki je osredotočen na načela antifašizma, demokracije in socializma ter spodbuja enakopravnost in socialne pravice nemškega delavskega razreda. Ko so se v praksi soočili s potrebami sovjetskega tipa industrijske sprostitev in popolne obnove kulture, je ta ideologija podprla uvedbo precej ugodnih struktur v gospodarski politiki (Minkenberg, 1993, str. 59 - 60). Ustava pa še dandanes narekuje osnovne zakone vsem institucijam in prebivalcem Nemčije.

5.2.6 SPREMEMBE IN DOPOLNILA USTAVE

V Nemčiji velja poseben postopek za spreminjanje ustave. Velja pravilo: »Nobene spremembe ustave brez spremembe besedila« (Grad et al., 2006, str. 160). V sedanji ustavi je pravilo uveljavljeno zgolj zaradi prakse iz časa Weimarske republike. Takrat so

ustavo spreminjali tako, da to ni bilo razvidno iz besedila ustave. Sedaj je predpisano, da se ustava spremeni le z zakonom izrecnega spreminjanja in dopolnjevanja besedila ustave. Zakon se lahko sprejme s predpisano dvotretjinsko večino spodnjega doma (Bundestag) in dvotretjinsko večino zgornjega doma (Bundesrat). Spremembe niso dovoljene na naslednjih treh področjih:

- a) določbe, katere zadevajo členitev zveze v dežele,
- b) določbe, katere urejajo temeljno sodelovanje dežel pri zakonodaji in
- c) načela, katera so zapisana v I. členu in v 20. členu ustave (Grad, et al. 2006, str. 161).

Po podatkih, ki so jih navedli Strøm in ostali v svojem članku, naj bi bil Temeljni zakon spremenjen 190-krat od prve razglasitve do poletja 1998 (Strøm et al., 2003, str. 9). Po podatkih, kot jih navaja Grad in drugi (2006, str. 133), naj bi bila ustava spremenjena 48-krat med letoma 1949 in 2000. Tudi Tschentscher meni, da je bila ustava v zadnjih šestdesetih letih spremenjena skoraj 60-krat.

Lahko rečemo, da je imela država zelo veliko dopolnil glede na starost njihove zadnje ustave ne glede, ali je bila spremenjena 190-krat, 48-krat ali skoraj 60-krat. Čeprav je nekako bolj logično, da je spremenjena 48-krat oz. skoraj 60-krat kot pa 190-krat, saj bi to pomenilo, da so v petdesetih letih sprejeli povprečno po tri spremembe ustave na leto.

5.3 PREDSEDNIK DRŽAVE

Tudi v Nemčiji imata predsednik države in kancler svoje pravice in obveznosti pri vodenju države. Vse pravice in obveznosti, ki se jih morata oba strogo držati, so zapisane v zvezni ustavi. V nasprotnem lahko pride do odstavitve obeh predsednikov.

Predsedniku v nemškem jeziku pravijo *Bundespräsident*, kar v našem jeziku pomeni zvezni (federalni) predsednik. Njegova vloga je predvsem predstavniška in ceremonialna, saj predstavlja svojo državo v drugih državah sveta. V Nemčiji volilni sistem imenujemo kombinirani volilni sistem, ta pa uveljavlja glavne prednosti tako proporcionalnega kot tudi večinskega sistema natančneje: »personalizirani proporcionalni volilni sistem« (Grad et al. 2006, str. 151).

5.3.1 NALOGE ZVEZNEGA PREDSEDNIKA

Kot vsi predsedniki, ima tudi nemški predsednik določene naloge, ki jih opravlja v času svojega mandata. Te naloge so:

- Zvezni predsednik predstavlja federacijo v odnosih s tujimi predsedniki ter sklepa pogodbe v svojem imenu z drugimi državami. Prav tako predsednik federacije sklepa razprave s sosednjimi državami, ki so v korist Nemčiji (Nemška ustava, 59. člen).

- Pooblašča in prejema odposlance, čeprav je zunanja politika kot taka odgovornost zvezne vlade (Ferfila et al., 2001, str. 444).
- Zvezni predsednik imenuje in razrešuje zvezne sodnike, državne uslužbence in častnike ter podčastnike, razen če ni drugače določeno z zakonom (Nemška ustava, 60. člen).
- Predsednik lahko v določenih primerih pomilosti obsojene kaznjence v imenu federacije in lahko te pristojnosti prenese na druge organe (Nemška ustava, 60. člen).
- Preverja ali so zakoni, ki so kasneje razglašeni v zveznem uradnem listu Nemčije, sprejeti in napisani z ustreznim ustavnim postopkom (Ferfila et al., 2001, str. 444).
- Naročila in usmeritve predsednika zahtevajo, da morata dati za veljavnost zakonov sopodpis tudi kancler in pristojni minister. (ne velja za imenovanje in razrešitev kanclerja ali razpustitev predstavniškega doma.) (Ferfila et al., 2001, str. 444).
- V predstavniški dom (Budestag) predlaga kandidata za zveznega kanclerja in se odzove na predloge, ki jih daje kancler. Prav tako pa imenuje in razrešuje zvezne ministre (Ferfila et al., 2001, str. 444).
- Če kancler kljub prizadevanju ne pridobi zaupnice, lahko zvezni predsednik na predlog kanclerja razpusti predstavniški dom (Budestag) (Ferfila et al., 2001, str. 444).
- V primeru, da je predsednik zadržan trajno, je odstopil ali umrl oziroma mu je prenehala predsedniška funkcija, potem njegove dolžnosti prevzame predsednik senata (Nemška ustava, 59.člen).

5.3.2 POOBLASTILA ZVEZNEGA PREDSEDNIKA

Zvezni predsednik danes kot šef države nima tako močnega položaja kot ga je imel državni predsednik v času weimarske ustave. Primerjalno-pravno je nemški zvezni predsednik na najšibkejšem položaju med predsedniki države. Kot pravi Grad in ostali (2006, str. 156), za razliko od predsednika republike po weimarski ustavi in nemškega cesarstva, ki sta bila vrhovna poveljnika oboroženih sil, nemški zvezni predsednik nima po sedanji ustavi nobenih pooblastil nad oboroženimi silami, saj je to v pristojnosti obrambnega ministra oz. zveznega kanclerja. Večini odločitev, ki jih sprejme zvezni predsednik, mora dati podpis zvezni kancler ali pristojen minister. To pomeni, da ima zvezni predsednik v Nemčiji načeloma malo pooblastil oziroma ima samo pooblastila, katera ne pripomorejo kaj dosti k uspešnosti države, saj ta naloga pripada zveznemu kanclerju.

5.3.3 IZVOLITEV ZVEZNEGA PREDSEDNIKA

Predsednik je izvoljen brez kakršnekoli razprave. Izvoli ga Zvezna skupščina (Bundesversammlung), sestav, ki je sklican samo za namene izvolitve novega predsednika (Ferfila et al., 2001, str. 444).

V zvezni ustavi Nemčije je zapisano naslednje: »Vsak Nемеc, ki je dopolnil štirideset let in ki ima pravico do glasovanja v predstavniskem domu (Bundestag), je upravičen do volitev za predsednika. Predsednika se voli za dobo pet let. Ponovna izvolitev je dovoljena samo enkrat. Zvezna konvencija, ki jo skliče predsednik predstavniskega doma (Bundestag) se sestane najkasneje trideset dni pred iztekom mandata predsednika oziroma v primeru predčasnega prenehanja predsedovanja predsednika. Po izteku mandatnega obdobja predsednika se začne prvi sestanek predstavniskega doma (Bundestag). Kandidat, za katerega je glasovala absolutna večina članov zvezne konvencije, je izvoljen. Če pa po dveh glasovanjih noben kandidat ni prejel večinske ravni podpore, je v tretjem in zadnjem glasovanju izvoljen kandidat z največ glasovi. Za možnost izvolitve predsednik ne sme biti član vlade, niti zakonodajnega telesa ali dežele (Länder). Prav tako predsednik ne sme opravljati druge funkcije, ki je plačana« (Tschentscher, 2011, str. 46).

Ob prevzemu dolžnosti predsedovanja državi predsednik priseže pred vsemi zbranimi člani Bundestaga in Bundesrata (dovoljeno mu je izpustiti verske reference, če tako sam želi). Zapisega iz 56. čl. ustave pa gre takole:

»Prisegam, da se bom prizadeval za dobrobit nemškega ljudstva, povečal njihove prednostne potrebe, preprečeval škodo pred njimi, podpiral in branil ustavo in statut zveze, vestno izpolnjeval svoje dolžnosti in dajal pravičnost vsem. (Naj mi Bog pomaga.)«

To so besede, ki so jih od sprejetja zadnje ustave izrekli vsi zvezni predsedniki do danes.

5.3.4 OBTOŽBA OZIROMA NEZAUPNICA ZVEZNEMU PREDSEDNIKU (IMPEACHMENT)

Predstavniški dom (Bundestag) ali senat (Bundesrat) lahko obtoži predsednika pred ustavnim sodiščem za namerne kršitve ustave ali kršitve drugega zveznega zakona. Predlog za ustavne obtožbe vloži ena četrtina članov predstavniskega doma (Bundestag) ali četrtino glasov v senatu (Bundesrat). Sklep, ki omogoča obtožbo, zahteva dvotretjinsko večino glasov članov predstavniskega doma (Bundestag) ali dve tretjini glasov članov senata (Bundesrat). Predsednik se za obtožbo zagovarja pred komisijo za nezaupnico. Če zvezno ustavno sodišče ugotovi, da je predsednik namerno kršil ustavo ali drug zvezni zakon, potem razglasi, da je predsednik izgubil svojo funkcijo predsedovanja. Po obtožbi se izda začasno odredbo, s katero se prepreči zveznemu predsedniku, da opravlja svoje funkcije predsedovanja (Nemška ustava, 61. člen). Edini zvezni predsednik, ki je leta 2010 dobil nezaupnico, je bil Christian Wulff. Nezaupnico si je prislužil zaradi domnevnih

kaznivih dejanj, ki jih je storil še v času, ko je bil ministrski predsednik Spodnje Saške (Eddy, 2012).

5.4 PRVI PREDSEDNIKI NEMČIJE

Naziv predsednik države se je v Nemčiji prvič uveljavil takoj po prvi svetovni vojni. Pred tem so vodjo države imenovali cesar. Po prvi svetovni vojni novembra 1918 so Weimarsko republiko razglasili pod vodstvom Friedricha Eberta kot predsednika rajha (Reichspräsident). Januarja leto kasneje (1919) je Eberta, ki je bil član v takratni socialdemokratski stranki (SPD-*Sozialdemokratische Partei Deutschlands*), državni zbor izvolil za prvega začasnega nosilca funkcije (predsednika). Leta 1922 so Ebertu podaljšali funkcijo do 30. junija 1925. Ebert pa je umrl še v času predsedovanja, februarja 1925. Kasneje ga je nasledil Paul von Hindenburg, vojni heroj, izvoljen na prvih predsedniških volitvah leta 1925. Predlagale so ga desničarske stranke, a v prvem krogu ni dobil popolne podpore. Podporo je uspel pridobiti šele v drugem krogu volitev. Predsedoval je 7 let. Leta 1932 je bil ponovno izvoljen za predsednika, predlagale so ga pro-republikanske stranke, ki so mislile, da bo njegova izvolitev preprečila izvolitev Adolfa Hitlerja. Tudi Hindenburg je umrl v svoji pisarni leta 1934 med svojim predsedovanjem. Hindenburg je za kanclerja imenoval Hitlerja, ki je tako nasledil Brüninga. Hitler je imel kasneje domnevno pristojnost predsednika države, ampak nikoli ni uporabljal naziva predsednik vse do svoje smrti, ko je imenoval Karla Dönitza za svojega naslednika. V času vladanja Hitlerja je Nemčija doživela veliko sprememb. Z razpustitvijo parlamenta je Hitler pridobil pravico poveljevati. S sprejemom akta »Enabling Act« je Nemčija doživljala konec demokracije. Za voljo Hitlerja je izginila politična avtoriteta. S požigom Reichstaga leta 1933 je prevzel popolno oblast in se imenoval kot predsednik in kancler ob enem (*Führer und Reichskanzler*) in ne kot predsednik rajha (Reichspräsident). Zakon je bil »odobren« preko uprizorjenega referenduma 19. avgusta 1934, po katerem je razglasil tretji rajh. S trojnimi rajhi oziroma Nacističnim Rajhom je Hitler podpisal trojni pakt s cesarsko Japonsko in fašistično Italijo med 2. svetovno vojno. Hitler je naredil samomor 30. aprila 1945 ob koncu druge svetovne vojne v Evropi. Poleg Brüninga, ki ga je Hitler imenoval za naslednika predsednika, je navedel tudi Josepha Goebbelsa za kanclerja naslednika (DA, 2012). Očitno je Hitler le nekoliko spoštoval protokol politike Nemčije in vseeno navedel svoje naslednike. Po Hitlerju je Nemčiji predsedovalo še 11 zveznih predsednikov. Zadnji trije so bili Johannes Rau (1999–2004), Horst Köhler (2004–2010), Christian Wulff (2010–2012), 18. marca 2012 pa se jim je pridružil še sedanji predsednik Joachim Gauck, ki je anti-komunistični aktivist za pravice v Vzhodni Nemčiji. Je član stranke Alliance 90 /Zeleni (Verclas, 2012, str. 1).

5.5 PREDSEDNIK VLADE

V Nemčiji, ki je parlamentarna država, na vsake štiri leta potekajo volitve predsednika vlade. Nemci svojega predsednika vlade navajajo kot *Bundeskanzler* oziroma krajše *Kanzler (-in)*, kar v slovenskem jeziku prevedemo kot kancler oziroma kanclerka. Od leta

2005 nemško vlado vodi tudi prva ženska v nemški zgodovini, Angela Merkel. Kancler ima kot predsednik vlade močan položaj, v parlamentarnem sistemu je šef države. Vlado imenuje zvezni predsednik, vendar na predlog kanclerja. Kancler je dejanski šef vlade in jo tudi sam oblikuje (Rakočević, 1991, str. 66).

5.5.1 NALOGE ZVEZNEGA KANCLERJA

Prav tako kot predsednik države oziroma zvezni predsednik, tudi kancler opravlja svoje določene naloge, ki pa so v veliki meri bolj močne od zveznega predsednika:

- Predlaga zveznemu predsedniku ministre, ki so imenovani in razrešeni preko predsednika. Ministri prav tako kot kancler in predsednik zaprisežejo pred predstavniškim domom z besedami iz 56. člena ustave.
- Je odgovoren za splošne politične usmeritve, O njih tudi odloča.
- Opravlja posle vlade v skladu s poslovníkom, ki ga je sprejel in odobril zvezni predsednik.
- Imenuje ministra za svojega namestnika (Nemška ustava, 64.,65.,69. člen).

5.5.2 IZVOLITEV ZVEZNEGA KANCLERJA

Kancler je izvoljen brez razprave preko predstavniškega doma (Bundestag) na predlog zveznega predsednika. Tisti kandidat, ki dobi večino glasov vseh članov predstavniškega doma (Bundestag), je izvoljen za kanclerja. Bundestag ne more zamenjati kanclerja, če ne doseže dogovora o nasledniku.

Če kandidat zveznega predsednika ni izvoljen, potem predstavniški dom (Bundestag) lahko odloči o kanclerju v štirinajstih dneh po volitvah z več kot eno polovico članov predstavniškega doma. Če v tem roku ni bil izvoljen noben kandidat, potem novo glasovanje poteka brez odlašanja. Kandidat, ki prejme največje število glasov ne glede na večino, je izvoljen. Če je kandidat dobil glasove večine članov predstavniškega doma (Bundestag), ga zvezni predsednik v sedmih dneh po volitvah imenuje. Če izvoljena oseba ni pridobila take večine, potem zvezni predsednik v sedmih dneh bodisi imenuje kanclerja ali pa razpusti predstavniški dom (Bundestag). Kancler ob prevzemu funkcije zapriseže pred predstavniškim domom z besedami iz 56. člena ustave (Nemška ustava, 63. člen).

5.5.3 NEZAUPNICA IN RAZPUSTITEV PARLAMENTA

V naslednjih odstavkih je prikazan postopek pridobitve nezaupnice kanclerju in razpustitve parlamenta.

Predstavniški dom (Bundestag) lahko izrazi nezaupnico kanclerju le tako, da s parlamentarno večino izvoli naslednika. Od predsednika predstavniškega doma

(Bundestag) zahtevajo, da odpravi kanclerja. Zvezni predsednik privoli v zahtevo in imenuje novega kanclerja. Med predlogom in izvolitvijo novega kanclerja mora preteči 48 ur (Nemška ustava, 67. člen).

Če predlog kanclerja za glasovanje o zaupnici ni sprejet z večino članov predstavniškega doma (Bundestag), potem lahko predsednik na predlog kanclerja razpusti predstavniški dom (Bundestag) v 21 dneh. Pravica razpustitve preneha takoj, ko predstavniški dom (Bundestag) z večino članov izvoli novega kanclerja. Med predlogom in izvolitvijo mora preteči 48 ur (Nemška ustava, 68. člen).

Mandat urada zveznega kanclerja ali ministrstva se konča, ko se sestavi nov predstavniški dom (Bundestag). Prav tako se z razpustitvijo parlamenta in nezaupnico kanclerja konča mandat ministrov in ministrstev. Na zahtevo zveznega predsednika se kancler – ali na zahtevo kanclerja ali predsednika, se minister zavezuje, da bo še naprej opravljal posle njegovega mandata vse do imenovanja naslednika. (Nemška ustava, 69. člen).

5.6 NEMŠKI ZVEZNI PARLAMENT

Nemški zvezni parlament je dvodomen in je sestavljen iz spodnjega doma Bundestaga ter zgornjega doma Bundesrata. Sta ustavni telesi s primarnimi zakonodajnimi funkcijami. Izvršilna oblast pripada vladi in njenemu šefu, kanclerju ter predsedniku države. Sodna veja oblasti pa pripada zveznemu ustavnemu sodišču (Ferfila et al., 2001, str. 444). Parlament vodi zvezni kancler. Zvezni državni parlament republike Nemčije je Bundestag in stoji v palači z imenom Reichstag v Berlinu (Deutscher Bundestag, 2012).

5.6.1 VLADA

Nemška vlada ima parlamentarni sistem in je odgovorna parlamentu. Zvezni kancler je na čelu vlade in vodi izvršilno vejo oblasti. Vlado imenuje predsednik republike na predlog kanclerja. Zvezni predsednik imenuje vlado in je vezan na predlog kanclerja ter ne more vplivati na sestavo vlade (Rakočević, 1991, str. 66). Kabinet (Bundeskabinett ali Bundesregierung) je izvršilni organ Zvezne republike Nemčije. Sestavljajo ga zvezni kancler in vsi zvezni ministri. Zvezne ministre imenuje in razrešuje predsednik na predlog zveznega kanclerja. V primeru, da pride do nesoglasij med zveznimi ministri, odloča vlada (Grad et al. 2006, str.157). Zvezne ministre izbere sam kancler in jih nato predlaga predsedniku države, ki jih nato potrdi ali zavrne. Zvezni ministri svoje oddelke (ministrstva) vodijo neodvisno in na svojo odgovornost, vendar v okviru navodil (Ferfila et al., str. 446, 2001). Temeljni zakon omejuje parlamentarni nadzor nad kanclerjem in kabinetom. Od kabineta ministrov se pričakuje, da uvedejo posebne politike na ravni ministrstev, ki odražajo širše smernice kanclerja (Solten, 1995).

5.6.2 BUNDESTAG (SPODNJI DOM)

Država ima tako kot Slovenija predstavniški dom, ki se imenuje Bundestag. Bundestag je tudi t.i. nemški parlament in spodnji dom oziroma zvezna skupščina (Ferfila et al., 2001, str. 445).

V Bundestag se izvoli okoli 299 članov (Strøm et al., 2003, str.13). Bundestag ima v primerjavi z Bundesratom večje in širše zakonodajne pristojnosti (Rakočević, 1991, str. 66). Ustanovili so ga leta 1949 kot naslednika prejšnjega Reichstag-a. Je zakonodajna veja nemškega političnega sistema. Člani Bundestaga so neposredno izvoljeni s strani javnosti. Izvoli se jih na splošnih, svobodnih, enakopravnih in tajnih volitvah, pri tem se voli en poslanec na določeno število državljanov. Skupno število članov je 496. Člani predstavljajo vse prebivalce Nemčije in niso vezani na kakršnakoli navodila, razen svoji vesti. Svoboda vesti in zahteve interesnih skupin se včasih ne ujemajo, zato tudi, če se v taki situaciji član počuti dolžnega zapustiti svojo stranko, potem obdrži svoj sedež v Bundestagu (Ferfila et al., 2001, str. 445).

Kot narekuje nemška ustava, morajo biti vsi kandidati za člana parlamenta stari vsaj osemnajst let. Bundestag izvoli kanclerja in poleg tega izvaja še nadzor nad izvršilno vejo oblasti. Mandat članov traja štiri leta, razen v primeru razpustitve parlamenta. Vse razprave v predstavniškem domu so javne. Odločitve pa so odločene na zaprtih sejah za javnost (Nemška ustava, 1949, III. pog.).

Do sedaj se je razpustitev parlamenta v Nemčiji zgodila trikrat. Prvič leta 1972 pod vodstvom kanclerja Willyja Brandta, drugič leta 1983 pod vodstvom kanclerja Helmuta Kohla in leta 2005 pod vodstvom kanclerja Gerharda Schröderja. Zadnjega kanclerja Gerharda Schröderja je nasledila prva nemška kanclerka Angela Merkel, ki je bila ponovno izvoljena na volitvah za predsednika vlade leta 2009, svoj stolček vladanja Nemčiji pa lahko izgubi že naslednje leto (2013), ko bodo naslednje volitve zveznega kanclerja (Deutscher Bundestag, 2012).

5.6.3 BUNDESRAT (ZGORNJI DOM)

Nemški senat ali Bundesrat je t.i. Zvezni senat Nemčije. Bundesrat je bil ustanovljen leta 1901 in predstavlja vseh 16 dežel (Länder) ter sodeluje v zakonodajnem postopku in administraciji zveze. Senata ne sestavljajo izvoljeni predstavniki preko ljudstva, ampak člani državnih vlad ali njihovi predstavniki. Glede na velikost prebivalstva pokrajine imajo tri, štiri, pet ali šest glasov, ki so lahko oddani v enem bloku. Nobena predlagana sprememba ne sme biti sprejeta brez soglasja Bundesrata. V vseh ostalih primerih ima Bundesrat samo pravico do ugovora, vendar to pravico do ugovora lahko ovrže Bundestag. Če oba domova parlamenta ne moreta doseči dogovora, mora biti sklican skupaj z obema domovoma odbor za posredovanje in v večini primerov je najden kompromis. V Bundesratu državni interesi pogosto preglasijo strankarske interese, glasovanje tako morda ne odraža intenzivnosti stranke v Bundesratu (to kaže na aktivnost

federalizma v državi). Zvezna vlada se ne more vedno zanesti na državno vlado, kjer je ista stranka na oblasti. Ne more ji slediti pri njenem vodstvu v vsakem pogledu, saj ima za vsako deželo posebne interese in včasih se odloči za stran druge dežele, ki opravlja isti cilj, ne glede katera stranka jim predseduje. To povzroča nihanja večine, kompromisi pa morajo nastajati takrat, ko stranke oblikujejo zvezno vlado in nimajo več večine v Bundesratu. Bundesrat izvoli svojega predsednika med ministrskimi predsedniki iz 16 dežel za dvanajstmesečno obdobje, ki poteka po določenem časovnem razporedu. Predsednik Bundesrata izvaja pooblastila zveznega predsednika v primerih, če zvezni predsednik ni prisoten (Ferfila et al., 2001, str. 446). V Bundesratu posamezne federalne enote, ki sestavljajo Zvezno republiko, nimajo enakega števila mest. Število mest v Bundesratu je odvisno od velikosti federalne enote, ta pa se giblje med 3 do 5 mest (Rakočević, 1991, str. 66).

5.7 DELOVANJE NEMŠKEGA PARLAMENTA

Parlament v Nemčiji še danes deluje kot je deloval vse od sestave države po koncu druge svetovne vojne leta 1949, ko so sprejeli novo ustavo. Takratna ustava velja še danes, dodali so ji samo nekaj dopolnil.

Izvršilna oblast je v rokah zveznega kabineta (Bundesregierung). Zvezna zakonodajna oblast je v rokah predstavniškega doma (Bundestag) in zveznega senata (Bundesrata), ki je predstavniško telo dežel (Länder). Imajo večstrankarski sistem, ki že od leta 1949 prevladuje, t.j. krščansko-demokratska stranka (*Christlich Demokratische Union Deutschlands* (CDU)) in Social-demokratska stranka Nemčije (*Sozialdemokratische Partei Deutschlands* (SPD)). Sodstvo je še danes neodvisno od izvršilne in zakonodajne oblasti, politični sistem pa je še vedno določen v ustavi iz leta 1949 (Deutscher Bundestag, 2012).

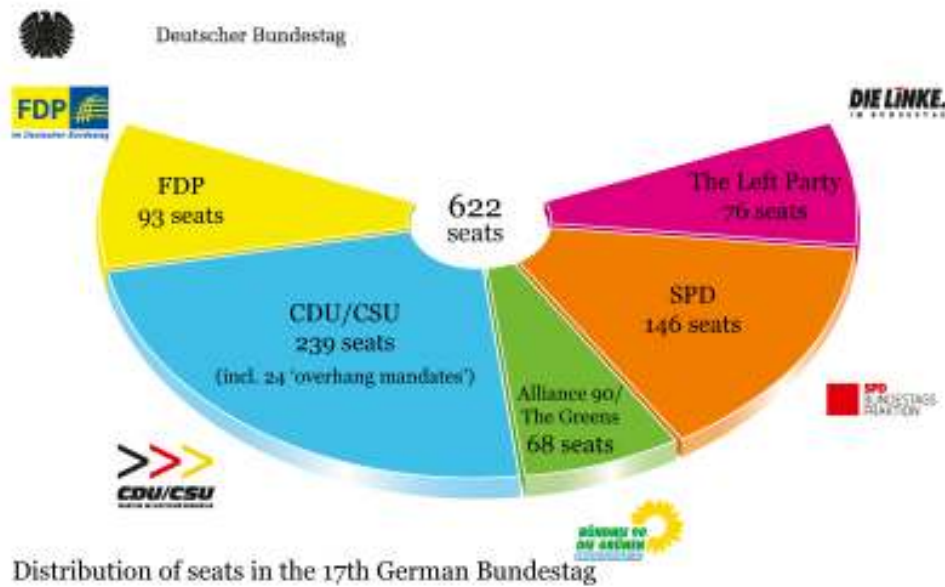
Od leta 2009 naprej krščansko-demokratska stranka (CDU), krščansko-socialna stranka (Christlich-Soziale Union in Bayern (CSU)) in prosta demokratska stranka (Freie Demokratische Partei (FDP)) skupaj zasedajo 332 sedežev od skupaj 622 sedežev v parlamentu. V koaliciji so že od oktobra 2009, ko je bila ponovno izvoljena kanclerka Angela Merkel, Guido Westerwelle pa je trenutni zunanji minister in podkancler Nemčije.

Zadnje predsedniške volitve so se začele 18. marca 2012. Prejšnjega zveznega predsednika Horst Seehoferja iz krščansko socialne stranke (CSU) je nasledil Joachim Gauck iz neodvisne stranke. Izvoljen je bil na zvezni konvenciji, ki jo je zastopalo 620 članov Bundestaga in z enakim številom članov zveznih držav Nemčije, osnovanih na proporcionalnem predstavištvu že v prvem krogu. Že 19. januarja 2012 so ga nominirali za kandidata vladajoče koalicije (CDU, CSU in FDP) in opozicije (SPD in Alliance '90/ Zeleni). Imel je podporo tudi preko prostih volivcev ter volilne federacije južnega Schleswiga (Deutscher Bundestag, 2012).

Predsednik Bundestaga je že z drugim mandatom, prvič je bil izvoljen leta 2005, profesor Norbert Lammert. Profesor je član največje parlamentarne stranke CDU/CSU (Deutscher Bundestag, 2012).

Slika 1: Razporeditev sedežev v nemškem parlamentu iz zadnjih volitev 2009

Vir: Deustcher Bundestag (2009)

6 POLITIČNI SISTEM ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE

Že v času pred našim štetjem so na ameriških tleh živeli ljudje. Vse do okoli leta 985, ko je Erik Rdeči osnoval naselbino, so na sedanjih tleh ZDA živeli ameriški staroselci. Kasneje leta 1497 je Ameriko obiskal Krištof Kolumb in še kasneje, leta 1513, Juan Ponca de Leone, vendar je novi kontinent ime dobil šele po še enem evropskem raziskovalcu sveta, Amerigu Vespucciju. Ta je napisal znano poročilo o svojih potovanjih v »Novi svet«. Evropejci so dobili novo znanje o razsežnostih sveta in tako je Amerika dobila današnje ime (Ferfila, 2002, str. 466).

Oblikovanje kolonialne uprave (prve ameriške uprave) se je začelo leta 1618, ko je Virginijska družba objavila navodila za imenovanega guvernerja. V navodilih je bilo zapisano, da svobodni prebivalci plantaž lahko izvolijo predstavnike, le-ti pa naj se pridružijo guvernerju ter imenovanemu svetu. Ti bi za blaginjo kolonije sprejemali zakone. Od takrat je veljalo, da imajo pravico udeležbe v svoji upravi tudi kolonisti (Ferfila, 2002, str. 475).

Kolonialna politika Amerike je bila v zgodnjem 18. stoletju podobna tisti iz 17. stoletja. Vrhovnost parlamenta je potrdila slavna revolucija. Kolonialne skupščine so poskušale doseči svoje pravice in svoboščine, saj so se zavedale pomena dogodkov v Angliji. V začetku 18. stoletja so imeli kolonialni zakonodajni organi v rokah dva pomembna vzvoda, ki sta bila podobna vzvodom angleškega parlamenta. To so: pravica do glasovanja o davkih in izdatkih ter pravico do zakonske pobude (Ferfila, 2002, str. 475,476).

V Pensilvaniji so ženske prej pridobile pravice kot v ostalih delih Amerike. Georgijo, zadnjo od trinajstih kolonij, so naselili leta 1732. Prve črne sužnje so v Virginijo privedli leta 1619, dvajset let po ustanovitvi Jamestowna, kjer so večinoma delali na plantažah. V 17. stoletju so priseljenci prispeli v Ameriko predvsem iz Anglije. Poleg Angležev so prihajali tudi Nizozemci, Nemci in Švedci. V Južno Karolino je prišlo tudi nekaj Francozov, Italijani, Španci in Portugalci pa so bili poseljeni po različnih kolonijah. Leta 1775 se je ameriško prebivalstvo povečalo na več kot 2,5 milijona. Razen Georgije so vse kolonije nastale kot fevdalna gospodarstva ali družbe delničarjev, ki so izhajale iz listin, katere je podeljevala angleška krona (Ferfila, 2002, str. 470).

V Philadelphiji se je 10. maja 1775 sestal drugi celinski kongres. Pet dni za tem je izglasoval odločitev, da gredo v vojno in postavi kolonijske milice v celinsko službo. Georga Washingtona je imenoval za vrhovnega poveljnika ameriških sil. Leto dni po prvem zasedenju drugega celinskega kongresa so sprejeli resolucijo, ki je razglašala odcepitev Amerike od Anglije. Ustanovili so petčlanski komite, katerega je vodil Thomas Jefferson iz Virginije, da bi pripravil formalno deklaracijo. Deklaracijo o neodvisnosti so sprejeli 4. julija 1776. Ta pa ni oznanjala samo rojstva nove države, ampak je vsebovala tudi filozofsko stališče; svoboda človeka bo postala gonilna sila po vsem svetu. V Parizu je

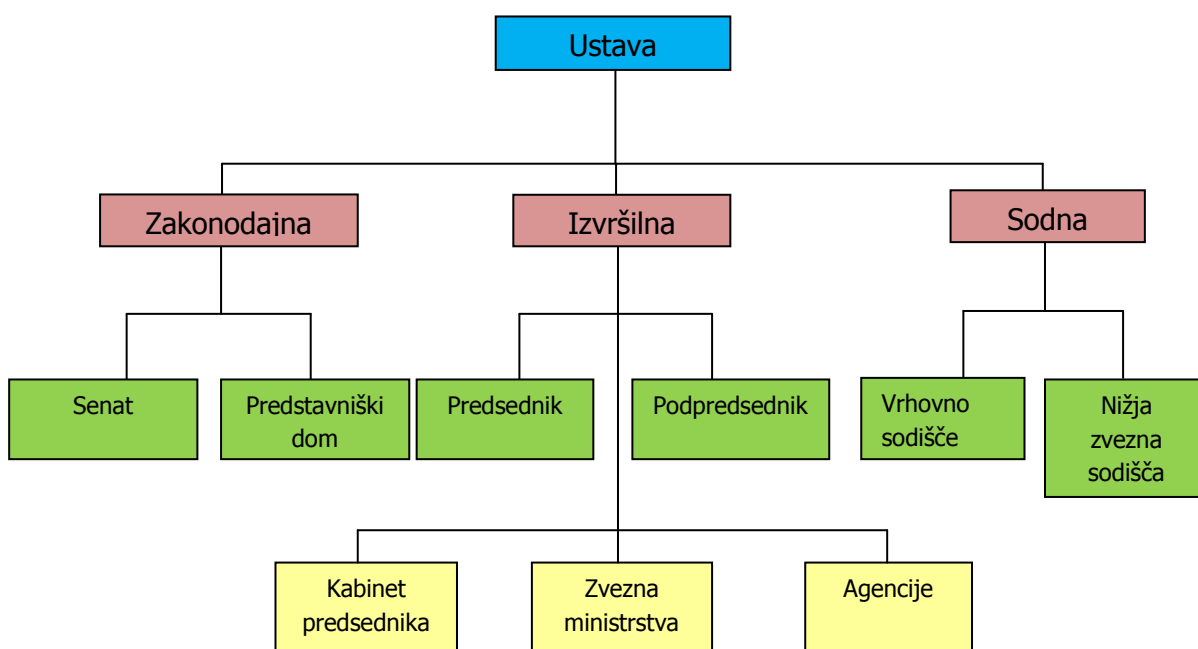
leta 1782 kongres sprejel končno besedilo za mirovni dogovor. Britanija in nekdanje kolonije so podpisale Pariški sporazum septembra, sporazum pa je priznal svobodo, neodvisnost in suverenost vsem trinajstim nekdanjim kolonijam (Ferfila, 2002, str. 481).

ZDA je trdna demokratična federalna država. Je najstarejša demokratična država sveta. Ustanovljena je bila leta 1789 in jo sestavlja 50 zveznih držav. V ZDA ima vsaka od petdesetih držav (tudi zvezno ozemlje prestolnice) svojo ustavo, kongres, guvernerja ter vrhovno sodišče. Glavni vodja države in vlade je predsednik države. V kongresu federacije (dvodomni kongres) sedi 435-članski predstavniški dom in 100-članski senat. Ta odraža federalno sestavo ZDA, kjer vsaka država izvoli dva senatorja (Ferfila, 2009, str. 401). Pravkar so prebivalci na referendumu, ki je potekal 6.11.2012, potrdili 51. državo ZDA, to je država Portoriko.

V ZDA ima predsednik funkcijo predsednika države in predsednika vlade. Izvršilna veja oblasti je vodena pod vodstvom predsednika in ni odvisna od zakonodajne veje oblasti. Zakonodajna oblast je prisotna v obeh domovih kongresa (predstavniški dom in senat). Sodna veja oblasti izvršuje sodno oblast v vrhovnem sodišču in nižjih zveznih sodiščih. Funkcija sodne veje oblasti je, da razlaga ustavo Združenih držav, zvezne zakone in predpise. To vključuje tudi reševanje sporov med zakonodajno in izvršilno vejo. Ureditev zvezne vlade je pojasnjena in opisana v ustavi. Kljub obstoju še drugih strank sta v ameriški državljanski vojni prevladali demokratična in republikanska stranka. Zvezno bistvo, ki je ustvarjeno preko ustave Združenih držav, je prevladujoča značilnost ameriškega vladnega sistema. Kakorkoli pa so večinoma ljudje tudi predmet državne vlade. Vsi ljudje so tudi predmet različnih enot lokalne samouprave (okrožja, občine in posebnih okolišev) (Edwards, 2012).

Kar zadeva posamezne države (states), ustava ZDA določa samo organizacijo federacije. Glede tega jim ustava pušča popolnoma proste roke, omejitev, ki je za njih predpisana, je edino v zvezni ustavi, ki narekuje, da morajo vse države imeti republikansko obliko vladavine. Vse države so urejene po vzoru federalne ureditve in so tudi približno enako urejene. Zvezna ustava določa razmejitve pristojnosti med federacijo in posameznimi državami. Za funkcioniranje zvezne države v celoti naj bi imela federacija samo tiste pristojnosti, ki so potrebne za obstoj. Načelo delitve oblasti je v ZDA dosledno izpeljano na zakonodajno, izvršilno in sodno (Rakočević, 1991, str. 67).

Grafikon 2: Sestava zvezne vlade ZDA

Vir: Lasten

6.1 USTAVA ZDA

Američanom je uspeh revolucije omogočil ideale, izražene v Deklaraciji o neodvisnosti. Nadelo so zakonski okvir in reševali svoje stiske preko ustav v posameznih državah. Vse nove ustave držav Amerike so bile zasnovane na globokih koreninah kolonialnih izkušenj in angleških običajev. Vendar je vse tudi spodbujal republikanski duh, že dolgo poveljčevani ideal razsvetljenih filozofov (Ferfila, 2002, str. 482-483).

Vsaka država Združenih držav je v začetku naseljevanja in razvoja začela s svojo ustavo. Prav tako je vsaka ustava imela delno drugačno vsebino. Vseeno pa se je vsaka ustava začela z deklaracijo t.i. listino pravic. Mandatno vladanje, suverenost ljudstva, svobodne volitve in temeljne svoboščine so načela deklaracije Virginijske ustave, ki je bila vzorec za vse druge ustave Amerike. Pensilvanijsko ustavo so sprejeli v državnem kongresu. Ta je dajala volilno pravico vsakemu moškemu davkoplačevalcu ter njegovemu sinu. Vpeljala je mandatno vladanje ter enodomno zakonodajno oblast. Državne ustave so sprejemali, da bi ljudem zagotovili temeljne pravice, žal pa niso vsem zagotavljale najpomembnejših temeljnih pravic, pravic enakosti. Kolonije južno od Pensilvanije svojim sužnjem niso priznavale pravic kot svobodnim ljudem. Politične pravice so pripadale samo moškim in ne tudi ženskem spolu. Tudi splošno volilno pravico so imeli le nekateri moški (Ferfila, 2002, str. 483).

Ustava ZDA je bila napisana leta 1787, ratificirali so jo leta 1788 in je v veljavi vse od leta 1789. Začetek ustave se je začel, ko so se na zvezni konvenciji srečali znameniti ljudje. Zbrali so se maja 1787 v State House v Filadelfiji. Na konvencijo so državne zakonodajne

oblasti poslale voditelje, ki so bili izkušeni v državni in kolonialni upravi, sodstvu, kongresu in vojski. Na konvenciji so izbrali za predsedujočega častnika Georga Washingtona, ki so ga cenili kot izjemnega sodržavljana, zaradi vodenja vojske med revolucijo in njegove poštenosti. Na konvenciji so ugotovili, da je potrebno najnujnejše uskladiti pooblastila, ki so jih lokalne oblasti trinajstih napol neodvisnih držav že imele in tudi izvajale s pooblastili osrednje vlade. Sprejeli so, da je treba pooblastila in naloge nove skupne in vključujoče vlade nazorno opredeliti in navesti, zveznim državam pa ostanejo preostale naloge in pooblastila. Državniki, ki so se sestali v Filadelfiji, so bili privrženci Montesquieujevega koncepta o uravnovešanju politične moči. Izvršilna, zakonodajna in sodna oblast morajo biti tako uravnovešene, da nobena ne bi mogla prevladati nad drugo. Tako je zakonodajna oblast podobna kolonialni zakonodajni oblasti in britanskemu parlamentu. Ustavo so zaščitili pred naglimi spremembami tako, da je V. člen v ustavi določal, da mora biti vsak predlog za amandma k ustavi sprejet z dvema tretjinama držav, ki se zberejo na konvenciji ali dvotretjinsko večino v obeh domovih kongresa. Po šestnajst tednov trajajočem posvetu, 17. septembra 1787 je izdelano ustavo podpisalo 39 od skupno 42 delegatov. Ker jo takrat nista podpisali dve državi, New York in Virginija, ustave niso ratificirali. Ratificirali so jo šele 26. junija, ko so Federalistični spisi vplivali na poslance. Leta 1789 so prvič sklicali kongres v mestu New York, takrat so bile zahteve po amandmajih, ki naj zaščitijo pravice posameznikov dejansko enodušne. Kongres je sprejel 12 takih amandmajev in do decembra 1791 jih je ratificiralo zadostno število držav, da so jih dodali ustavi. Vsi amandmaji skupaj so znani pod imenom Listina pravic (Bill of Rights) (Ferfila, 2002, str. 486).

Danes je ustava najstarejša pisana listina vlade na svetu. Njene prve tri besede » We the People« kar v slovenščini pomeni »Mi ljudje«, trdijo, da vlada Združenih držav obstaja zato, da služi svojim državljanom. Ustava je v veljavi že več kot dvesto let. Dvesto let pa se je obdržala zaradi njenih pametnih piscev iz leta 1787. Pisci ustave ZDA so pametno ločili in uravnovesili vladne pristojnosti za zaščito interesov večinskega pravila in pravic manjšin, svobode in enakosti ter zveznih in državnih vlad. Od leta 1789 se je svet močno razvil. Ustavo so spreminjali s potrebami naroda tako, da so zadovoljni. ZDA ima reprezentativno obliko vlade, katero oblikujejo tri ločene veje oblasti, določene v ustavi. I. člen določa, da »so vse zakonodajne pristojnosti podeljene kongresu Združenih držav Amerike, ki je sestavljen iz senata in predstavniškega doma«. II. člen določa, da »se izvršilna oblast zaupa predsedniku Združenih držav Amerike«. III. člen pa določa sodne oblasti Združenih držav Amerike. Ustava je nekakšen sistem zavor in ravnovesij, ki omejuje in opredeljuje pooblastila vsake veje oblasti. Več kot dve stoletji po ratifikaciji ostaja ustava Združenih držav vitalen in živ dokument, okrepljen s spremembami, ki služijo kot vodilo in zaščitnik ameriških državljanov ter njihovih izvoljenih uradnikov. Ustava je preživela državljansko vojno, gospodarske depresije, umore, teroristične napade, svetovne vojne itd., in še vedno daje navodila državljanom (H. Kilian, 2012).

6.1.1 SPREMEMBE IN DOPOLNILA USTAVE

ZDA so v več kot 250 letih veljavne ustave le-to malokrat spreminjali in dopolnjevali. Od sprejetja ustave leta 1787 pa do danes so ji dodali le 27 sprememb. Postopek za spremembo ustave ureja člen V. v izvirnem besedilu ustave, ki pravi: »Da sprememba lahko začne veljati, mora biti predložena in predlagana vsem petdesetim državam. Pred tem jo mora sprejeti kongres z dvotretjinsko večino obeh domov ali pa s konvencijo, ki jo imenujeta dve tretjini držav, ratificira pa tri četrtine držav ali tri četrtine teh konvencij, pri čemer način ratifikacije določi kongres v času predloga.« Do sedaj še nobena konvencija za predlog spremembe ni bila imenovana s strani držav in le enkrat, leta 1933 za ratifikacijo 21. amandmaja, je bila uporabljena konvencijska metoda (Grad et al., 2006, str. 176 in Ustava ZDA, 5. člen).

Od nastanka ustave leta 1787 pa do leta 2011 je bilo v ustavo zapisanih samo 27 sprememb. Kar z mojega vidika kaže, da Američani zares spoštujejo svojo ustavo in njena načela. Zadnja sprememba, ki so jo sprejeli v Združenih državah, je bila sprejeta leta 1992.

6.2 PREDSEDNIK DRŽAVE

Predsednik ima v ameriškem predsedniškem političnem sistemu veliko moč. Njegova moč je tudi ključni dejavnik za nastajanje ekonomskih politik. Je tudi prvi, ki javnosti odgovarja za stanje v gospodarstvu. Ko v gospodarstvu nastanejo problemi, mora narediti odločilne poteze. Ta vloga predsednika je tudi uradno zapisana v samem zakonu o zaposlovanju iz leta 1946. Po tem zakonu je predsednik dolžan poročati o gospodarskih razmerah ter predlagati ukrepe, ki zagotavljajo najbolj visoko možno gospodarsko stabilnost in zaposlenost (Ferfila, 2002, str. 237). Ameriškemu predsedniku pravijo tudi »kralj brez krone« ali »nekronani kralj« (Grad et al., 2006, str 196).

6.2.1 NALOGE ZVEZNEGA PREDSEDNIKA

Poleg tega, da ima predsednik ZDA zelo močna pooblastila, pa opravlja tudi veliko različnih funkcij. Predsednik ZDA je:

- šef države: je ceremonialni vodja, kot tudi simbol vladanja. V tej vlogi tako sprejema tuje državnike in poverilna pisma novih veleposlanikov;
- vrhovni poveljnik: sprejema ključne odločitve v vojnih zadevah;
- oblikovalec zunanje politike: samostojno sklepa mednarodne pogodbe. Te pogodbe nato senat potrdi z dvotretjinsko večino. Vodilna vloga predsednika v zunanji politiki se kaže tudi v diplomatskem priznavanju tujih vlad;

- postavlja »dnevni red« v ZDA ter v svetu;
- šef vlade: vsi udeleženci so formalno odgovorni predsedniku, ampak ta lahko nadzira le vrhove; imenuje tristo najvišjih birokratov in nižje vodje administracije. Predlaga proračune agencij kongresu;
- vodja zakonodaje: najbolj pomembna možnost je, da predsednik kongresu prepreči sprejetje zakona. Predsednik zakonski predlog lahko predpiše in postane s podpisom zakon; da nanj veto ter predlog z obrazložitvijo vrne kongresu; če se na predlog ne odzove, postane avtomatsko zakon v desetih dneh;
- odgovoren za gospodarstvo;
- krizni menedžer: predsednik zbere izvedenske skupine in jim daje ustrezne informacije in sprejme konsistentne odločitve;
- vodja stranke: je prvi strankin človek. Imenuje strankarske ljudi na pomembne položaje. Sodeluje v kampanjah za strankine kandidate. Imenuje ali vsaj soglašja z imenovanjem strankinega predsednika (Ferfila et al., 2003, str. 32-33).

6.2.2 POOBLASTILA PREDSEDNIKA DRŽAVE

Funkcija predsednika ZDA je ena najmočnejših funkcij na svetu, če gledamo z vidika njegovega položaja v sistemu državne oblasti. Mogoče pa je to še bolj opazno, ker gre za najmočnejšo državo na planetu. Vpliv delovanja na državo je v ZDA s strani predsednika zelo velik, zato imajo predsedniki pomembno in včasih tudi odločilno mesto v zgodovini te države. Ustavni položaj daje predsedniku velike možnosti s to funkcijo, da uveljavi svoje politične poglede in načrte, vendar pa je od njega odvisno kako izkoristi te možnosti. Predsednik je tudi vodja celotne državne uprave, kar mu daje zelo veliko moč. Za razliko od vlade v parlamentarnem sistemu, predsednik ZDA nima pravice do zakonodajne iniciative, saj sta zakonodajna in izvršilna veja oblasti strogo ločeni med seboj. Tako celotna zakonodajna oblast po ustavi pripada kongresu, izvršilna pa predsedniku. Vendar pa vseeno zaradi sistema zavor in ravnovesij prihaja do tega, da obe oblasti vplivata na delovanje druga druge. Predsednik ne more neposredno vplivati na zakonodajno delo kongresa, namesto tega ima na voljo dovolj ustavnih in zunaj-ustavnih sredstev, s katerimi lahko posredno, vendar zelo pomembno vpliva na delo kongresa. Ustavno sredstvo, s katerim predsednik najbolj neposredno vpliva na zakonodajno delo kongresa je njegov zakonodajni veto. Za uveljavitev zakona, ki je že bil sprejet v kongresu, je potreben še podpis predsednika ZDA. Odklonitev podpisa predsednika ima pomen veta, ki je odložen, ni pa absoluten (suspenzivno veto). Pomen veta je v največji meri odvisen od strankarskih razmerij. Odvisen je od tega, kakšno podporo ima predsednik od svoje stranke v kongresu. V praksi je veto predsednika zelo močno orožje, s katerim brzda kongres. Zato pa je pogosto dovolj, da predsednik zagrozi z vetom in se potem kongres umakne. Poleg tega so predsedniku na voljo tudi druga neuradna sredstva, s katerimi

vpliva na kongres. To velja zlasti za vpliv predsednika prek članov kongresa, ki so tudi člani njegove stranke. Kot poglavitni oblikovalec javnega mnenja na ta način posredno tudi usmerja zakonodajno delo kongresa. Predsednik vodi tudi celotno zvezno državno upravo (po ustavi mu pripada celotna izvršilna oblast). Predsednik države tako v primerjavi s parlamentarnim sistemom opravlja funkcijo šefa države in šefa vlade. Ustavno pooblastilo pa mu daje funkcijo izdajanja podzakonskih predpisov, ki jih je veliko ter jih v praksi izdajajo različni upravni organi. (Grad et al.,2006, str 200-203).

6.2.3 IZVOLITEV PREDSEDNIKA DRŽAVE

Kot je zapisano v ustavi Združenih držav Amerike, se izvršilna oblast prenese na predsednika. Predsednik je izvoljen za dobo štirih let in ima ponovno možnost izvolitve v naslednjem volilnem obdobju. Ustava Združenih držav tako zahteva, da je predsednik rojen v ZDA, je starejši od 35 let in ima stalno prebivališče v Združenih državah Amerike 14 let in več. Ko so sprejeli ustavo, so napisali, da je tudi vsaka oseba, ki je rojena v ZDA ali se je preselila v ZDA, lahko kandidat za predsednika države. Skupaj s predsednikom se izvoli tudi podpredsednika. Predsednika lahko volijo ženske in moški starejši od 18 let. Predsednika volijo volivci posredno preko elektorjev (H. Kilian, 2012).

Ljudje posredno preko elektorjev v vsaki zvezni državi volijo elektorje. Ti elektorji so v vsaki od 50 zveznih držav skupek predstavnikov spodnjega doma in senatorjev ameriškega kongresa. Da kandidat zmaga na predsedniških volitvah, potrebuje absolutno večino 538 elektorskih glasov. V te elektorske glasove so vključeni tudi trije elektorski glasovi Okrožja Kolumbija, kjer je sedež ameriške prestolnice Washington, ki pa ni zvezna država ter v kongresu nima svojih predstavnikov, ki bi imeli volilno moč. Po dogovoru »zmagovalec dobi vse« dobi katerikoli kandidat, ki prejme v posamezni zvezni državi večino glasov volivcev, tudi elektorske glasove. Nebraska in Maine sta izjemi, ker tisti, ki je v teh zveznih državah dobil skupno največ glasov, dobi dva elektorska glasova, tisti, ki je zmagovalec v posameznih kongresnih okrožjih pa dobi po enega. Temu sistemu rečemo elektorski kolidž. Ta kolidž daje možnosti, da nek kandidat dobi večino elektorskih glasov in ne tudi večine glasov volivcev (Briški, 2009, str. 33).

Da Amerika pridobi elektorje, na predhodnih volitvah dve vodilni politični stranki (demokrati in republikanci), predlagata svoja dva kandidata, tam pa volivci neposredno glasujejo o kandidatu ene izmed vodilnih strank. Ti dve stranki sta vodilni, ker med kampanjo edini zbereta dovolj finančnih sredstev. Elektorji kandidaturo dobijo od politične stranke. Lahko so izvoljeni uradniki, državni voditelji strank ali osebe, ki imajo politično in osebno pripadnost predsedniškega kandidata. Nato volivci v vsaki državi izvolijo elektorja na dan splošnih volitev (About.com, 2012). Če elektorjem ne uspe izvoliti predsednika države, ga kasneje izvoli predstavniški dom. Izvoli se ga po postopku, kjer imajo predstavniki vsake države po en glas (Scribd, 2012, str. 73). Če predstavniški dom ne izbere predsednika, potem podpredsednik deluje kot predsednik, ravno tako v primeru smrti ali bolezni predsednika (Walenta, 2010).

Preden nastopi kot izvršilec, mora predsednik sprejeti naslednjo zaprisego:

»Jaz svečano prisegam (ali potrjujem), da bom zvesto opravljal funkcijo predsednika Združenih držav Amerike in bom po svojih najboljših močeh, ohranil, zaščitil in branil ustavo Združenih držav.« (Walenta, 2010).

6.2.4 OBTOŽBA OZIROMA NEZAUPNICA PREDSEDNIKU

Vsaka oseba, ki deluje v demokratični državi, lahko zaradi nepravilnosti dobi odpoved. V nekaterih nedemokratičnih državah zaradi tega še vedno smrtno kaznujejo svoje politične kršitelje. Tudi predsednik ZDA lahko dobi odpoved, imenuje se nezaupnica. Postopek obtožbe predsednika je opisan v nadaljevanju.

Obtožbeni sklep, ki ga sprejmejo člani predstavniškega doma, so oblikovani preko hiše sodniškega komiteja. Sodniški odbor odloči, ali bo sklep in njihova domneva kršitve pravil predsedniške predanosti vključena v uradne preiskave o obtožbi. Predstavniški dom v celoti glasuje za ali proti uradni preiskavi obtožbe, ki potrebuje le navadno večino za odobritev. Če se obtožbo potrdi in je dovolj dokazov za utemeljitev obtožbenega sklepa (obtožnice) zoper predsednika, potem sodniški odbor vodi preiskavo za ugotovitev kršitev. Odbor nato sestavi sklep, ki se nanaša na določene obtožbe, podprte z dokazi. Odbor glasuje o posameznem členu nezaupnice z odločitvijo, ali bodo obravnavali vsak člen. Če sodni odbor potrdi enega ali več členov iz ustavne obtožbe, potem celoten predstavniški dom glasuje o sojenju v senatu; potrebujejo le navadno večino za potrditev. Ko celoten odbor potrdi vsaj enega od členov ustavne obtožbe, je predsednik tehnično obtožen in zadeva je potrjena v senatu. Odbor nato imenuje člane kongresa, ki bodo delovali kot tožilci. Sojenje predsedniku poteka v senatu s predsednikom vrhovnega sodišča. Predsednika lahko zastopa vsak, ki si ga predsednik sam izbere. Predsednik je lahko sam navzoč ali pa prepusti svojo obrambo v roke svojih odvetnikov. Celoten senat lahko vodi sojenje ali pa ga prenese na poseben odbor, ki mu potem poroča o vseh dokazih. Dejansko sojenje poteka v dvorani, vključno s pregledom in navzkrižnim zaslišanjem prič. Med zaslišanjem senatorji molčijo, vsa vprašanja se usmerja v pisno obliko vrhovnega sodišča. Ko so slišani vsi dokazi in zaključeni argumenti, senat odloči za zaprtimi vrati. Nato se na javni seji glasuje o oprostitvi ali obtožbi predsednika. Da se obsodi predsednika, mora biti potrjeno z dvotretjinsko večino ali 67 senatorjev. Če se obsodba izvrši, se predsednik umakne s položaja, nasledi ga podpredsednik. Sodba senata je dokončna in nima pravice do pritožbe. Vsi predsedniki, ki so bili sojeni s končno obtožbo v zgodovini so bili: Andrew Johnson, Richard Nixon in Bill Clinton (The History Place, 2000).

6.3 PRVI PREDSEDNIKI ZDA

Prvi predsedniki do sedaj so bili vsi moški in belci, razen Kennedyja so bili vsi protestanti (Ferfila et al., 2003, str. 31). Do leta 2011 je Ameriki predsedovalo vsega skupaj 44 predsednikov. Prvi predsednik ZDA je bil George Washington. Svojo prvo zaprisego je izrekel na balkonu Zvezne dvorane na Wall streetu v New Yorku, 30. aprila 1789. Kot prvi

predsednik je bil izvoljen na konvenciji v času, ko so ratificirali novo ustavo Združenih držav v Filadelfiji leta 1787. Washington ni posegal v politično ustvarjanje moči, saj je videl, koliko moči daje ustava kongresu. Vendar je odločitev zunanje politike postala pretežno le predsedniška skrb. Ko je francoska revolucija privedla do velike vojne med Anglijo in Francijo, je Washington v celoti zavrnil sprejeta priporočila svojega državnega sekretarja Thomasa Jeffersona, ki je bil strokovnjak za Francijo in ministra za finance Alexandra Hamiltona, strokovnjaka za Veliko Britanijo. Namesto tega je vztrajal na nevtralnem, dokler ne bi ZDA postale močnejša država. Washington se je upokojil ob koncu njegovega drugega mandata. Le tri leta po upokojitvi je umrl. Georga Washingtona je nasledil John Adams, ki je bil bolj kot politik naučen in premišljen politični filozof (Baschloss in Sidney, 2009).

Zadnji trije predsedniki, ki so predsedovali in zadnji, ki trenutno še predseduje ZDA so bili: William J. Clinton, George W. Bush in še danes predsedujoči Barack Obama, ki je bil ponovno izvoljen 6.11.2012 in mu teče že drugi mandat predsednika ZDA. Obama je tudi prvi črnski predsednik, kar po moje tudi dokazuje, da so ZDA skoraj popolnoma sprejele črnsko populacijo, saj se vedno nekje najdejo tudi izjeme (Baschloss in Sidney, 2009).

6.4 GUVERNERJI

Poleg predsednika države ima izvršilno oblast tudi guverner, ki je izvoljen neposredno, za dve ali štiri leta. Položaj guvernerja je določen v ustavi države (state) in je podoben položaju predsednika Združenih držav. Guverner ima pravico do suspenzivnega veta na zakone, katere sprejme predstavniško telo države. Guverner ima tudi nekatere pravice kot so: razreševanje najvišjih funkcionarjev v državi (state), pomilostitve, je komandant vojaških sil države in prav tako je šef politične stranke kateri pripada. Guverner je lahko tudi obtožen in izgubi svojo funkcijo, namesti pa ga namestnik (Grad et al., 2006, str. 221).

6.5 NEZAUPNICA IN RAZPUSTITEV DRUGIH URADNIKOV

V ZDA je nezaupnica izražena moč zakonodaje, ki omogoča formalne obtožbe proti vsem civilnim uradnikom vlade za kazniva dejanja, ki so bila storjena v pisarni. Dejansko sojenje na ravni teh obtožb in posledični odstranitvi uradnika na podlagi obsodbe je ločeno od zakona o nezaupnici sami. Obtožba je podobna obtožnici v rednih sodnih postopkih, med tem je sojenje druge hiše podobno sojenju pred sodnikom in poroto v rednih sodiščih. Značilno je, da bo spodnji dom zakonodaje (predstavniški dom) obtožil uradnika in zgornji dom (senat) bo vodil sojenje. Na zvezni ravni, 2. člen četrtega odstavka ustave ZDA določa, da se predsednika, podpredsednika in vse civilne uradnike ZDA odstrani iz urada zaradi obsodbe o izdajalstvu, podkupovanju ter drugih visoko kaznivih dejanj in prekrškov. Predstavniški dom ima izključno pristojnost za obtožbo, senat pa ima izključno prisotnost za sojenje vsem obtožencem. Odstranitev obtoženih uradnikov se izvede avtomatsko po obsodbi v senatu. Obtožnica se pojavlja tudi na državni ravni; državna zakonodaja lahko

obsodi državne funkcionarje ter guvernerje v skladu z ustavo Združenih držav. Ko proces nezaupnice vključuje predsednika države, vrhovni sodnik Združenih držav zahteva, da predseduje med sojenjem senata (Killian, 2012).

6.6 KABINET PREDSEDNIKA

Tradicija kabineta sega v začetke samega predsedovanja. Kabinet je bil ustanovljen v II. členu drugega poglavja ustave ZDA. Vloga kabineta predsednika je, da s svojimi člani svetuje predsedniku države. Kabinet sestavlja predsednik države, podpredsednik in 15 ministrstev in sekretarjev (The White House, 2012). Ministrstva, ki so del izvršilne oblasti, se delijo na dva dela; notranji (zunanje, finančno, obrambno in pravosodno ministrstvo) in zunanji kabinet. Notranja ministrstva imajo v nasprotju z novejšimi ministrstvi s predsednikom tesnejše odnose. Izvršilni privilegij, kot naj bi ga imenovali, nudi pravico članom izvršilne oblasti, da med seboj zasebno komunicirajo in zato ne potrebujejo privolitve kongresa (Briški, 2009, str. 31).

6.7 KONGRES ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE

Kongres je nastal po vzoru angleškega parlamenta. Zgledoval se je po položaju in načinu delovanja angleškega parlamenta, delno pa tudi po ceremonijah (Grad et al., 2006, str. 188). Dvodomni kongres je sestavljen iz senata - *Senat* (zgornji dom) in predstavniškega doma - *House of Representatives* (spodnji dom). Kot je zapisano v ustavi ZDA, je zakonodajna oblast države kongres in ima vse zakonodajne pristojnosti po 1. členu ameriške ustave. Vsak član kongresa je politik. V obeh ima ves čas naslednje volitve, torej protikandidate, ki mu bodo poskušali odvzeti njegovo mesto. Vsaka zvezna država ima svoj kongres, ki je dvodomni, razen države Nabraske. V kongres letno pride okoli deset tisoč zakonskih osnutkov. Zakonske osnutke lahko v postopek predlagajo le člani predstavniškega doma in senata (Ferfila et al., 2003, str. 29). Kadar pa predsednik vloži veto, potem to pomeni zavrnitev predloga zakonodaje z njegove strani. Preglasijo ga lahko kongresniki v obeh domovih z dvotretjinsko večino. Večina guvernerjev nad državnimi zakonodajami ima tudi pravico do uporabe veta (Briški, 2009, str. 31). Dvodomni kongres je razdeljen na dva domova zaradi posledice kompromisa pri sprejemanju ustave, ki naj bi tako zagotovil enakopravno zastopstvo obeh konstruktivnih prvin. Ti dve prvini tvorita zvezo zveznih enot (states) in državljanov v sistem popolne dvodomnosti, domova pa naj bi si bila enakopravna. Vendar pa imata neke različne pristojnosti, pri katerih je senat nekoliko močnejši. Velja, da senat predstavlja vse države (states), predstavniški dom pa vse ljudstvo Združenih držav. V celoti gledano kongres deluje kot parlament, ki izvaja večino svojih funkcij v skupnem delovanju senata in predstavniškega doma (Grad, et al., 2006, str 187).

Kongres v ZDA danes deluje enako, kot že vrsto desetletij. Še vedno ima parlament dve poglavitni stranki, demokratsko in republikansko stranko. Poleg teh dveh prevladujočih strank v parlamentu deluje še neodvisna stranka. Kot je razvidno iz raziskav ameriških

medijev, bi v obdobju od konca septembra 2012 do sredine oktobra 2012 na volitvah v kongres zmagala Demokratska stranka. To pomeni, da bi zmagal B. Obama, kar se je tudi uresničilo. Sto dvanajsti Združeno državni kongres je trenutna seja zakonodajne veje oblasti ZDA. Sestavljajo ga zvezni senat ZDA in predstavniški dom. Sklican je bil v Washingtonu DC 3. januarja 2011 in se bo končal 3. januarja 2013, to je le 17 dni pred iztekom predsedniškega mandata. Kongres je zadnja štiri leta vodil Barack Obama iz demokratske stranke z 51 člani. Članov republikanske stranke je bilo 47 in iz Neodvisne stranke sta bila 2 člana (Polling Report, 2012).

6.7.1 SENAT

Senat je bil ustanovljen leta 1789, z ustanovitvijo je nastalo tudi vseh 50 držav. Ustanovljen je bil po zgledu antičnega rimskega senata. Pooblastila in sestavo senata določa I. člen ustave Združenih držav. Senat sestavlja 100 članov (CIA, 2012). Po dva člana senata iz vsake zvezne države nista izbrana z volitvami. Imenuje ju vsak kongres posamezne zvezne države kot svoje predstavnike na zvezni ravni. Predstavniki predvsem skrbijo za enakopravne obravnave zvezne države v zakonodajnem procesu. Ponovna izvolitev v senat se zgodi na vsakih šest let (Ferfila et al., 2003, str. 23), vsake dve leti pa se zamenja ena tretjina članov. Volitve v senat se dogajajo vzporedno z volitvami članov predstavniškega doma. Da se lahko izvoli kandidata v senat, mora le-ta doseči starost najmanj 30 let in je v volilnem času najmanj 9 let državljan ZDA ter ima stalno prebivališče v tisti državi, kjer kandidira (Grad et al., 2006, str. 189). Volitve senata so najprej delovale tako, da so sprva volile predstavniška telesa držav. Od leta 1913 pa so s sprejetjem amandmaja volitve neposredne v vsaki državi posebej. Senat je bolj angažiran v mednarodnih zadevah in tesneje sodeluje s predsednikom pri potrjevanju pogodb ter imenovanjih. Kar senatu ne uspe narediti, preda odborom in pododborom, ki so pod načelom posameznih senatorjev (Ferfila et al., 2003, str. 29). Senat vodi podpredsednik Združenih držav, čeprav sam ni član senata. Ima pa pravico glasovati, ko so glasovi enakomerno razdeljeni, saj je v tem primeru glas podpredsednika odločilen. Ker podpredsednik ni član in tudi ni stalno prisoten, si senat izvoli začasnega predsednika (President pro tempore), ki vodi senat v času, ko podpredsednik ni prisoten. Senat običajno na ta položaj izvoli senatorja iz večinske stranke z najdaljšim stažem (Grad, 2006, str. 189).

6.7.2 PREDSTAVNIŠKI DOM

Predstavniški dom ima 435 sedežev (ter pet članov, ki so predstavniki Deviških otokov, Okrožja Kolumbija, Ameriške Samoe, Guamskih otokov in Portorika). Te lahko polnopravno sodelujejo v delu odborov in so tudi izvoljeni, ne morejo pa glasovati na plenarnem odločanju doma. Predstavniki se volijo na približno enako število prebivalcev v posameznih volilnih enotah, pri tem pa ustava zagotavlja, da v senatu sedi vsaj en predstavnik posamezne države. Izvoljeni so neposredno na splošnih volitvah za dve leti (s tem ustava daje ljudstvu možnost, da preveri delovanje svojih predstavnikov) (Grad, et al. 2006, str 190). Kot piše v ustavi ZDA, je namen predstavniškega doma biti organ »ljudske

hiše« (The people's house). Vsak član predstavnškega doma mora biti star nad 25 let in mora biti državljan najmanj 7 let. Imeti mora prebivališče v državi, kjer se ga voli (Killian, 2012). V primerjavi s senatom je predstavnški dom bolj institucionaliziran, manj anarhičen in bolj hierarhičen. Predstavnški dom se tudi bolj kot senat ukvarja z gospodarskimi zadevami in proračunom. V predstavnškem domu je delovanje strank močnejše. Govornik doma je vodja predstavnškega doma in ga postavi večinska stranka. Po podpredsedniku je on tisti, ki nadomesti predsednika (Ferfila et al., 2003, str. 27). Govornik ima tako veliko pristojnost, da se šteje za najbolj pomembnega predstavnika kongresa (Grad, 2006, str. 190).

6.8 STRANKE AMERIŠKEGA PARLAMENTA

V ZDA pomanjkanje disciplinirane stranke pomaga razložiti, zakaj je obseg vladnih aktivnosti ožje naravnano kot v drugih uveljavljenih demokracijah. Ključni problem političnih strank v Ameriki je danes ta, da niso več glavni vir političnih informacij, pozornosti in naklonjenosti. Danes so mediji in interesne skupine glavni tekmeci za politične stranke. Državne in nacionalne strankarske organizacije so postale bolj aktivne kot kdajkoli prej. Politične stranke bodo še naprej igrale pomembno vlogo, vendar se bo ta vloga bistveno zmanjšala v ameriški politiki (Longman, 2010) .

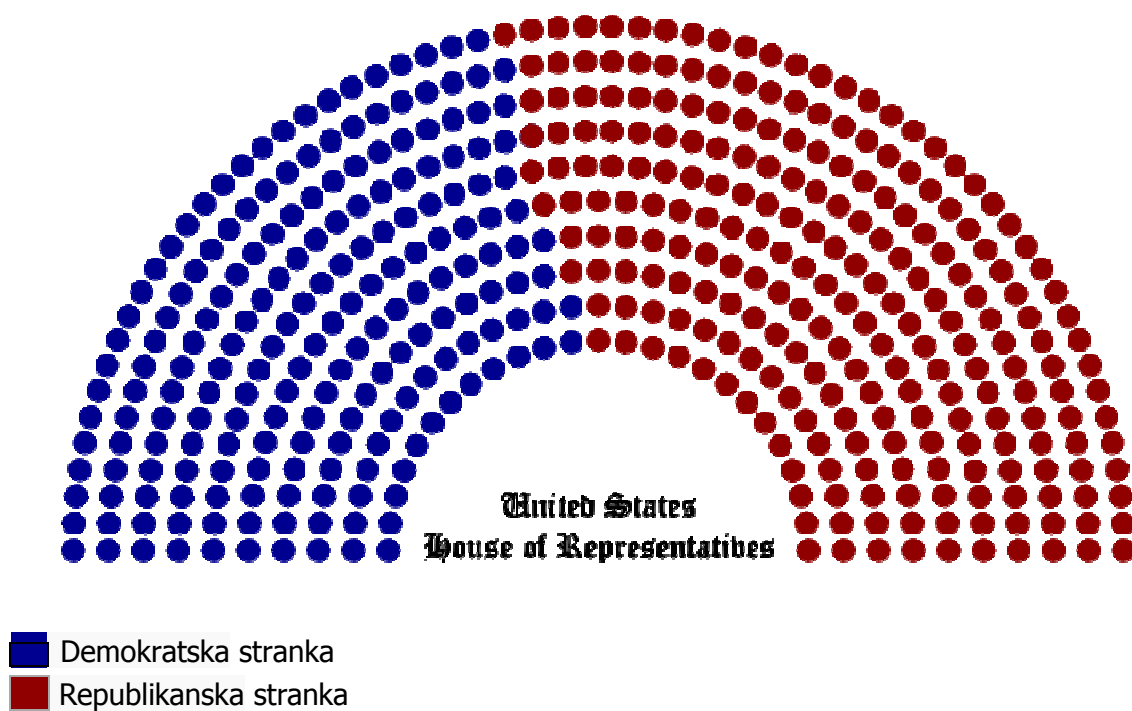
V ZDA prevladujeta vodilni stranki, demokratska stranka -leva (1828) in republikanska stranka - desna (1854). Obe stranki sta poizkušali pridobiti nadzor nad zakonodajno in izvršilno oblastjo ter sta ustvarili veliko dobrih prepričanj o sebi. Vodilni sta, ker prejmeta največ denarnih sredstev v času kampanje. V letošnjem letu je na volitvah zmagala demokratska stranka in s tem ponovno prevzela vodstvo parlamenta. Demokratska stranka je prevzela vodstvo leta 2008, ko je ljudstvo izvolilo predsednika iz demokratske stranke. Pred tem je bil parlament pod vodstvom republikanske stranke, takrat je Amerika doživela tudi veliko razočaranj, padcev in krizo. Zanimive značilnosti so, da ima demokratska stranka kot svojo vizijo spodbujati srednji razred ljudi, republikanska pa ima vizijo ustvariti državo s čim več bogatimi ljudmi. Da je republikanska stranka bogatejša, kažejo tudi prihodki stranke, ki so znatno večji. Poleg tega želi republikanska stranka ustvariti bolj konzervativne ideale, iz tega je tudi razvidno, da je večinoma krščanskih Američanov republikancev, drugi verniki, predvsem Židi in priseljenci pa so demokrati. Poleg demokratske in republikanske stranke obstajajo še zelena stranka (1991), liberalci (1971) in ustavna stranka (constitution party - 1992). Kljub temu, da obstajajo tudi te tri stranke, nobena od teh še ni imela možnosti predsedovanja državi in verjetno bo tako še kar nekaj časa (Vaughn, 2012 in Demand Media 2012).

V svoji zgodovini sta demokratska in republikanska stranka doživeli že veliko uspehov in padcev pri vodenju države. Demokratska stranka je najbolj pomembna stranka v zgodovini ZDA. Ustvarili so jo leta 1828 in je tako prva stranka v parlamentu ZDA. Ameriki je predsedovala v letih 1828 do 1860 in potem ponovno od 1932 do 2000 in od 2008 do danes. Danes demokratska stranka prevladuje na severnem delu ZDA, kjer so današnjega

predsednika Obama tudi izvolili. Demokrati so si skozi zgodovino prizadevali za pravice priseljencev ter da so vsi državljani dobili enake možnosti zaposlitve in storitev države (Meyers, 2004).

Republikanska stranka je bila ustanovljena leta 1854 in je postala druga stranka v parlamentu v ZDA. Novonastala republikanska stranka je izrecno nasprotovala razširitvi suženjstva, a ga je vseeno dovolila. Vključevala je tudi zagovornike odprave suženjstva, ki so nasprotovali širjenju suženjstva, ker niso želeli tekmovati z neplačanim delom. Podporniki stranke se niso družili s črnci oziroma sužnji. Stranko volijo predvsem bogati kristjani, danes prevladuje v južnem delu ZDA, kjer dobi na vsakih volitvah največ podpore. Nazadnje je predsedovala leta 2009, ko je takratni predsednik Bush januarja predal Belo hišo demokratom (U.S. History).

Slika 2: Parlament ZDA januar 2011

Vir: Wikipedija (2012)

7 RAZLIKE MED POLITIČNIMA SISTEMOMA NEMČIJE IN ZDA

Na začetku diplomske naloge sem si postavila tri hipoteze, s katerimi sem si med drugim pomagala pri pisanju diplomske naloge. Ugotovila sem razlike med parlamentarno Nemčijo in ZDA, ki ima predsedniški politični sistem. Te hipoteze so:

Hipoteza 1: V ZDA so odločitve parlamenta zaradi manjšega števila močnejših strank sprejete hitreje kot v Nemčiji.

Parlamenti po svetu se med drugim razlikujejo tudi po številu in moči političnih strank, ki jim uspe priti v parlament. Na podlagi primerjanja sestave števila strank nemškega parlamenta in ameriškega kongresa sem ugotovljala, kateri ima večjo in hitrejšo moč sprejemanja odločitev o javnih politikah.

Pri sprejemanju zakonodaje je zelo pomembno število političnih strank v parlamentu, saj je potrebno nabrati večino glasov. Večstrankarsko koalicijo je potrebno sestaviti, če je več političnih strank. Sestavljanje koalicije zahteva več strank, več truda in je bolj zahtevno kot pa oblikovanje večine znotraj stranke, proces vladanja pa postane bolj zapleten v primeru večstrankarskega kot dvostrankarskega sistema. Če parlament postane prostor agregiranja interesov in preferenc, je to posledica večstrankarskega sistema v parlamentu. Pri sistemu, kjer imata večino v parlamentu dve stranki, preference agregirata obe stranki in večinska je bolj ali manj prepričana v svojo prevlado. Agregiranje interesov in preferenc takrat poteka izven parlamenta. Če v parlamentu nobena stranka nima večine, pride do agregacije med strankami, ki tekmujejo znotraj parlamenta v številnih formalnih in neformalnih srečanjih.

Samo število strank je manj pomembno v predsedniškem in bolj pomembno v parlamentarnem sistemu, saj so parlamentarni sistemi utemeljeni na predpostavki, da ima predsednik vlade večinsko podporo. Brez večinske podpore parlament hitro izglasuje nezaupnico predsedniku vlade. Nekateri parlamenti lahko sorazmerno neodvisno oblikujejo javne politike oziroma zakonodajo. Praviloma jo oblikujejo preko sistema stalnih odborov, ki odražajo sestavo vladnih ministrstev. Le redko jih srečamo v parlamentarnih sistemih, so pa zato močnejši v predsedniških sistemih. Predsedniški sistemi imajo pogosto bolj šibke parlamente in odbore, ki so bolj namenjeni tudi velikim razpravam in marketingu vladno pripravljenih javnih zakonov in politik (Ferfila, 2009, 341-342).

V naslednjih dveh tabelah bom predstavila število strank v Nemčiji, ki je parlamentarna država in ZDA, ki je predsedniška država.

Tabela 1: Prikaz parlamentarnih strank v Nemčiji 2012

	Stranka	Kratika
1.	KRŠČANSKO-DEMOKRATSKA STRANKA NEMČIJE - Christlich Demokratische Union Deutschlands	CDU
2.	KRŠČANSKO SOCIALNA STRANKA BAVARSKE - Christlich-Soziale Union in Bayern	CSU
3.	SOCIAL DEMOKRATSKA STRANKA NEMČIJE - Sozialdemokratische Partei Deutschlands	SPD
4.	NEODVISNA DEMOKRATSKA STRANKA - Freie Demokratische Partei	FDP
5.	LEVI - Die Linke	LINKE
6.	ZVEZA-KOALICIJA 90'TIH/ ZELENI - Bündnis 90/Die Grünen	GRÜNE

Vir: Deustcher Bundestag, 18.10.2012

Tabela 2: Prikaz parlamentarnih strank v ZDA 2012

	Stranka	Krajše
1.	DEMOKRATIČNA STRANKA (Democratic Party)	D
2.	REPUBLIKANSKA STRANKA (Republican Party)	R

Vir: The White house, 18.10.2012

Ker je pri sprejemanju zakonodaje pomembno število političnih strank in je s tem odvisno njihovo delovanje, sem ugotovila, da ima Nemčija kot parlamentarna država z šestimi strankami v parlamentu več težav pri sestavljanju koalicije in s tem tudi slabše in manj učinkovito sprejemanje zakonov kot ZDA, ki je predsedniška država z dvema strankama v parlamentu. V parlamentu Amerike prevladuje ena stranka, ki je s svojo prevlado tako močna, da lahko hitreje sprejema nove zakone. Lahko rečemo, da so v ZDA odločitve parlamenta zaradi manjšega števila močnejših strank sprejete hitreje kot v Nemčiji in s tem tudi potrjujem hipotezo.

Hipoteza 2: Ustava ZDA je bila zaradi zapletenega postopka spremenjena manjkrat kot ustava Nemčije.

V Nemčiji se ustava spremeni le z zakonom izrecnega spreminjanja in dopolnjevanja besedila ustave. Ta zakon se lahko sprejme s predpisano dvotretjinsko večino spodnjega doma (Bundestag) in dvotretjinsko večino zgornjega doma (Bundesrat). Niso dovoljena spreminjanja na naslednjih treh področjih:

- a) določbe, katere zadevajo členitev zveze v dežele,
- b) določbe, katere urejajo temeljno sodelovanje dežel pri zakonodaji in
- c) načela, katera so zapisana v I. členu in v 20. členu ustave (Grad, et al. 2006, str. 161).

Nemška ustava je imela od leta 1949, ko so sprejeli Temeljni zakon, pa do danes že 58 sprememb in dopolnil ustave. Največ sprememb in dopolnil je nemška ustava doživela leta 1990 po padcu Berlinskega zidu, ko sta se združili Zahodna in Vzhodna Nemčija. Ob sklenjenem dogovoru so hoteli pripraviti novo skupno ustavo. Temu bi sledil plebiscit, ki je bil predviden v 146. členu iz leta 1990, vendar te poti niso izbrali. Odločili so se, da obdržijo Temeljni zakon ter uvedejo le manjše spremembe, saj se je Temeljni zakon izkazal za uspešnega in primernega za vodenje Zahodne Nemčije. Tako so po vseh spremembah in sprejetju zadnje ustave Demokratične republike Nemčije do leta 2000 dodali 48 sprememb in dopolnil, ki državi prinašajo nove obveznosti in človekove pravice (Grad et al., 2006, str. 161).

Po drugih podatkih, ki so jih navedli Strøm in ostali v svojem članku, pa naj bi bil Temeljni zakon v času med razglasitvijo nove ustave leta 1949 pa vse do leta 1998 spremenjen 190-krat (Strøm et al. str. 9, 2003).

Tako naj bi Nemčija imela zelo veliko dopolnil glede na starost njihove zadnje ustave. Ampak kot pravijo Grad in ostali naj bi jih bilo samo 48. Kljub temu, da je zares samo 48 dopolnil in sprememb, je to vseeno veliko za obdobje pol stoletja.

Da sprememba lahko začne veljati v ZDA, mora biti predložena in predlagana vsem petdesetim državam. Pred tem jo mora sprejeti kongres z dvotretjinsko večino obeh domov ali pa s konvencijo, ki jo imenujeta dve tretjini držav, ratificira pa tri četrtine držav ali tri četrtine teh konvencij, pri čemer način ratifikacije določi kongres v času predloga (Grad et al., 2006, str 176).

Od nastanka ustave Združenih držav Amerike leta 1787 pa do leta 2011 je bilo v ustavo zapisanih samo 27 sprememb. Od tega je bilo deset sprememb sprejetih leta 1789 s strani kongresa, sprejete pa so bile do konca leta 1791, se pravi že v prvih dveh letih po ratifikaciji ustave in so nekako prvotni del ustave. Enajsta sprememba je bila sprejeta in potrjena leta 1795, dvanajsta 1804, v naslednjih 60 letih pa je ustava ostala nedotaknjena. Ponovno so jo spremenili šele, ko je federacija prišla v hudo krizo. Zadnja sprememba je bila sprejeta leta 1992 (Grad et al., 2006, str 176). Moje končne ugotovitve pri tej hipotezi kažejo, da ima nemška ustava več sprememb kot ustava Združenih držav Amerike, da so Američani res bolj spoštljivi do svoje ustave in da je tudi zakon v ameriški ustavi tako močan, da ustave ni tako zelo lahko spremeniti. Lahko rečem, da potrjujem drugo hipotezo. In pravim, da je ustava ZDA zaradi zapletenega postopka njenega spreminjanja bila spremenjena manjkrat (27-krat) kot ustava Nemčije, ki je bila spremenjena vsaj 48-krat.

Hipoteza 3: Vodenje države je učinkovitejše v primeru predsedniškega sistema ZDA, saj predsednik svoje odločitve sprejema hitreje kot nemški parlament.

V vodenju držav sveta se državni voditelji razlikujejo po vlogah in pristojnostih predsedovanja. Predsedovanje državi se razlikuje s sestavo sistema vlade. Nekateri predsedniki imajo v svojih državah več pooblastil in pristojnosti kot drugi. Nemški predsednik ima tako samo predstavniško in ceremonialno pristojnost, večje pristojnosti ima kancler, ki je predsednik vlade. Ameriški predsednik pa ima najvišjo moč vodenja države. Je predsednik države in hkrati tudi predsednik vlade.

Na podlagi primerjanja pristojnosti nemškega in ameriškega predsednika države sem ugotovila, kateri ima širša pooblastila v oblikovanju javnih politik.

Zvezni predsednik kot šef države nima v primerjavi z državnim predsednikom iz časa weimarske ustave tako močnega položaja. Primerjalno-pravno je nemški zvezni predsednik v najšibkejšem položaju med predsedniki države. Kot pravi Grad in ostali (2006, str. 156), nemški zvezni predsednik za razliko od predsednika republike po weimarski ustavi in nemškega cesarstva, ki sta bila vrhovna poveljnika oboroženih sil, zvezni predsednik nima po sedanji ustavi nobenih pooblastil nad oboroženimi silami, saj je to v pristojnosti obrambnega ministra oz. zveznega kanclerja. Po večino odločitev, ki jih sprejme zvezni predsednik, mora dati podpis zvezni kancler ali pristojen minister.

To pomeni, da ima zvezni predsednik v Nemčiji načeloma malo pooblastil, oziroma ima samo pooblastila za sprejemanje odposlancev, razreševanje državnih uslužbencev itd., pomilostitve kaznjencev, podaja predloge za kanclerja. Vsa ta pooblastila pa ne pripomorejo kaj dosti k uspešnosti države, saj ta naloga pripada zveznemu kanclerju. Kancler ima zelo močna pooblastila, saj predlaga zveznemu predsedniku ministre, je odgovoren za splošne politične odločitve o katerih tudi odloča, opravlja pomembne posle vlade. Je dejanski šef vlade in jo tudi sam oblikuje.

Funkcija predsednika ZDA je definitivno ena najmočnejših funkcij na svetu, če gledamo z vidika njegovega položaja v sistemu državne oblasti. Mogoče pa je to še bolj opazno, ker gre za najmočnejšo državo na planetu. Vpliv delovanja na državo je v ZDA s strani predsednika zelo velik. Ustavni položaj daje predsedniku velike možnosti, da uveljavi svoje politične poglede in načrte, vendar pa je od njega odvisno, kako izkoristi te možnosti. Predsednik je tudi vodja celotne državne uprave, kar mu daje zelo veliko moč. Za razliko od vlade v parlamentarnem sistemu predsednik ZDA nima pravice do zakonodajne iniciative, saj sta zakonodajna in izvršilna veja oblasti strogo ločeni med seboj. Tako celotna zakonodajna oblast po ustavi pripada kongresu, izvršilna pa predsedniku. Vendar pa vseeno zaradi sistema zavor in ravnovesij prihaja do tega, da obe oblasti vplivata na medsebojno delovanje. Predsednik ne more neposredno vplivati na zakonodajno delo kongresa, namesto tega ima na voljo dovolj ustavnih in zunaj-ustavnih sredstev, s katerimi lahko posredno, vendar zelo pomembno vpliva na delo kongresa. Ustavno sredstvo, s katerim predsednik najbolj neposredno vpliva na zakonodajno delo

kongresa, je njegov zakonodajni veto. Za uveljavitev zakona, ki je že bil sprejet v kongresu, je potreben še podpis predsednika ZDA. Odklonitev podpisa predsednika ima pomen veta, ki je odložen, ni pa absoluten (suspenzivno veto). Pomen veta je v največji meri odvisen od strankarskih razmerij. Odvisen je od podpore predsednika od svoje stranke v Kongresu. V praksi je veto predsednika zelo močno orožje s katerim brzda kongres. Zato je pogosto dovolj, da predsednik zagrozi z vetom in se potem kongres umakne. Poleg tega so predsedniku na voljo tudi druga neuradna sredstva, s katerimi vpliva na kongres. To velja zlasti za vpliv predsednika prek članov kongresa, ki so tudi člani njegove stranke. Kot poglobilni oblikovalec javnega mnenja na ta način posredno tudi usmerja zakonodajno delo kongresa. Predsednik vodi tudi celotno zvezno državno upravo (po ustavi mu pripada celotna izvršilna oblast). Predsednik države tako v primerjavi s parlamentarnim sistemom opravlja funkcijo šefa države in šefa vlade. Ustavno pooblastilo mu daje tudi funkcijo izdajanja podzakonskih predpisov, ki jih je veliko in jih v praksi izdajajo različni upravni organi. (Grad et al., 2006, str 200-203).

Predsednik ZDA ima zelo visoka in močna pooblastila pri vodenju in upravljanju države, kot so sprejemanje ključnih odločitev v vojnih zadevah, oblikovanju zunanje politike, vodenju zakonodaje, odgovornosti za gospodarstvo.

Kot pravita Schmidt in Buehler (2007, str. 55-75) v svojem članku, kjer sta primerjala Nemčijo in ZDA pri načrtovanju novih napredkov v državi, sta Nemčija in ZDA zelo podobni državi pri učinkovitosti vodenja države. Ugotovila sta, da sta obe državi z decentralizacijo in sodelovanjem javnosti zelo dobro vplivali na razvoj države. Pravita tudi, da se Nemčija lahko od ZDA nauči, kaj je naredila oziroma ni naredila dobrega za uspeh države na področju decentralizacije. Medtem pa ima Nemčija že desetletja bolje organizirano delovanje institucij, ki skrbijo za okolje kot Amerika, ki v zadnjih desetletjih želi izboljšati to stopnjo napredka. Amerika, ki je značilna po razdrobljenem načrtovanju, se lahko nauči veliko od nemške lokalne ureditve in sodelovanja. Tako sta prišla do zaključka, da sta obe državi tako napredni, da se lahko učita ena od druge.

Kot je razvidno iz zgornjega teksta, je vodenje države učinkovitejše v primeru predsedniškega sistema v ZDA, saj ima v tem sistemu, v primerjavi s parlamentarnim sistemom v Nemčiji, predsednik države široka pooblastila. V Nemčiji ima široka pooblastila kancler, predsednik zvezne države pa je samo predstavnik države in ne predstavlja velike vloge pri sprejemanju javnih politik. Ima vlogo sprejemanja javnih politik predsednik vlade, tako kot to formalno poteka v vseh parlamentarnih sistemih vlade. Predsednik vlade - kancler ima v primerjavi s predsednikom ZDA podobne funkcije. Ne glede na to, kakšne funkcije imata predsednika države in kancler, so v parlamentarnih sistemih vlade zaradi bolj ali manj močne strankarske discipline ter povezanosti zakonodajne in izvršilne oblasti (vlade in parlamenta), parlamentarni odbori bolj za posmeh v smislu neučinkovitih in dolgovernih razprav. Močnejše odbore imajo le tiste države, ki so posnemale ameriški model. Med drugim sem notri sodi tudi Nemčija, saj je njeno osrednje področje dela sodelovanje pri oblikovanju javnih politik oziroma zakonodaje. Sem in tja pa Nemci

sprožijo tudi učinkovite preiskave vladnega delovanja, ki so po navadi tudi odmevne (Ferfila, 2009, str. 338).

Lahko potrdim še tretjo in zadnjo hipotezo in rečem, da je predsednik ZDA zelo močna politična oseba z velikim številom močnih pooblastil in da ima predsedniški sistem res bolj učinkovito vodenje države glede na Nemčijo. ZDA hitreje in lažje sprejema zakone in oblikuje javno politiko, zaradi manj strank v parlamentu. Nemčija v tem pogledu zaradi večjega števila strank v parlamentu na bolj kompleksen način sprejema zakone in javno politiko.

8 ZAKLJUČEK

Med samim pisanjem diplomske naloge so se v ZDA kampanje za volitve predsednika države približevale vrhuncu. Kot spremljam po medijih, sta bila v tem letu tekmeča za predsednika države Barack Obama iz demokratične stranke in njegov nasprotnik Mitt Romney iz republikanske stranke. Na teh predsedniških volitvah, ki so se zgodile 6. novembra 2012, smo izvedeli, da je novi oziroma ponovni predsednik ZDA Barack Obama. Za to pozicijo v parlamentu sta se potegovala oba nasprotnika z raznimi akcijami, shodi in udeležbami na prireditvah, ki so namenjene predvsem medijski pozornosti ter ustvarjanju priljubljenosti med ljudstvom. Kampanje so spremljali povsod po svetu, tudi v Sloveniji so bile medijsko zelo odmevne.

Letos so minile tudi volitve za predsednika v Nemčiji, ki pa niso bile tako medijsko odmevne po celem svetu kot ameriške. Sama nisem zaznala velikih škandalov in dobronamernih govorov predstavnikov za predsednika Nemčije v tolikšni meri kot za predsednika Amerike. Že iz te svetovne medijske pozornosti se pokaže, kako ima predsednik države v ZDA večji pomen za svet kot predsednik Nemčije. O predsedniku Nemčije komajda kaj slišimo. Zelo odmevno in veliko pozornosti pa se posveča kanclerju oz. trenutni kanclerki Nemčije. Tako lahko tudi navadni laik opazi razliko med močjo in vplivom zveznega predsednika Nemčije in kanclerja Nemčije. Danes je to še vedno prva ženska predstavica Angela Merkel, ki je v svetu in Nemčiji sprožila govorce o pravicah žensk na mestu šefa države. Že samo z medijskimi poudarki vidimo, da ima predsednik ZDA najvišjo moč v svoji državi in da ima v Nemčiji to moč zvezni kancler in ne predsednik.

Iz zgornjega odstavka lahko nadaljujem, da sem skozi nalogo in ne samo iz medijev opazila, da je Amerika resnično zelo močna država s predsednikom, ki ima najmočnejša pooblastila pri upravljanju države. Nemčija s svojim parlamentarnim sistemom sama po sebi vseeno spada v sam vrh uspešnosti države na evropskih tleh.

V Evropi ima večina držav parlamentarni sistem. Izjema je samo Ciper, ki je edina s predsedniškim sistemom. Amerika je na samem svetovnem vrhu tako v političnem kot gospodarskem vidiku in zelo hitro ji sledi Nemčija s svojo uspešnostjo. Zanimivo je, da sta to popolnoma različni državi v političnih sistemih, toda vseeno podobni po uspešnosti. Obe državi imata zaradi svoje velikosti in razdeljenosti na manjše države zelo zapleteno politiko. Kljub vsemu pa mislim, da je njuno vodenje države od znotraj navzven zelo uspešno. V naši mali Sloveniji, ki je velika za eno nemško deželo (Länder) ali eno manjšo državo Amerike (state), bi kar še vseeno postavili federacijo in uvedli pokrajine. Ali je to smiselno? Menim da je federacija namenjena bolj velikim državam kot sta Nemčija in ZDA, saj zaradi svojih velikosti lažje delujeta s pomočjo posameznih državic pri vodenju celotne države.

Pri pisanju naloge sem opazila, da je Nemčija dala v obdobju dvesto let skozi svojo zgodovino kar nekaj ustav. Sicer so se te ustave dejansko izboljševale in dajale ljudem vedno več pravic, ampak to je kazalo na razkroj in neenotnost države. Da je bila parlamentarna država in zato tudi razvidno manj močna na političnih tleh, saj do zadnje ustave Demokratične republike Nemčije ni imela trdnih voditeljev. Med drugim je prišel na oblast tudi človek, ki se je zapisal v zgodovino kot velik krvnik in diktator. Poleg tega, da so spremenili veliko ustav in da je imela država tudi kolonije drugje po svetu ter se delila na vzhod in zahod, se je njena danes veljavna ustava ustalila zelo pozno v primerjavi z ustavo ZDA. Tudi sprememb v ustavi je Nemčija dodala kar nekaj v obdobju zadnjih 60 let. Ko sem vse te ustave in spremembe primerjala z ustavo ZDA, sem bila presenečena, saj je ZDA v svojih 250 letih spremenila in dopolnila ustavo le 27-krat. To je zelo malo v primerjavi z Nemčijo. Poleg tega ZDA nikoli ni spremenila imena ustave in je prva, ki je uvedla predsedniški sistem in se s tem umaknila parlamentarnemu sistemu. Da je Amerika zares močna država na področju politike vemo vsi. Zanimivo pa je, da je kljub slabonamernim predsednikom obdržala moč v svetu. Mogoče je povezano s tem, da so se v Ameriko priseljevali ljudje iz različnih kontinentov in različnih držav, z različnimi izkušnjami in različnimi jeziki. Zato so morali stopiti skupaj in narediti nekaj za boljši jutri. Mislim, da je za uspešnost ZDA veliko pripomogla zgodovina. Ampak prav tako je uspešna tudi Nemčija. Mislim, da se je nekako postavila na noge, ko je minila II. sv. vojna in so ljudje v obdobju groze končno doživeli mir. Vseeno so po II. sv. vojni razdelili državo na vzhod in zahod in še kar nadaljevali s krutimi dejanji, ko so državljani skušali prečkati berlinski zid. Leta 1990 so se končno spametovali in združili svojo državo v celoto. Čeprav sem že predhodno v diplomu zapisala, da se nekateri še vedno ne strinjajo, da se je Nemčija poenotila, pa bodo verjetno otroci teh ljudi vseeno zadovoljni, da lahko brez strahu pred orožjem in svobodno hodijo iz vzhodne države na zahodno oziroma se gibljejo v eni državi. Po drugi strani pa je to zelo podobno bivši Jugoslaviji, ko smo Slovenci želeli odstopiti zaradi slabšega načina življenja južnih držav iz Jugoslavije. Tako so tudi nekateri Nemci nasprotovali Vzhodni Nemčiji, ki je bila bolj »socialistična država«.

V svoji nalogi sem ugotovila, da sta Nemčija in ZDA zanimivi državi z zanimivo zgodovino in še bolj zanimivo politiko. Med seboj se dobro razlikujeta v političnih sistemih. Način predsedovanja je precej različen. Navkljub različnosti pa se mi zdi samo delovanje obeh vlad dokaj podobno, saj imata obe vladi ministre in voditelja, ki vodi državo. V Ameriki je to predsednik države, v Nemčiji pa je to predsednik vlade (kancler). Oba sta lahko odstavljena iz svojega položaja in oba sta izvoljena na svoj položaj ne glede na politični sistem vlade v državi. Bolj pomembno je, da je država uspešna v svetu in da sam vrh deluje tako, kot to želi njegovo ljudstvo.

LITERATURA IN VIRI

- ABOUT.COM US GOVERNMENT INFO (2012). *Who ARE the Electors?*. Dostopno 1. 10.2012.na:
<http://usgovinfo.about.com/library/weekly/aa120300a.htm>AUSTRALIAN.
- BRIŠKI, Nataša (2009). Prek koruznih polj v Iowi do Bele hiše. Izbira kandidatov na ameriških predsedniških volitvah. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The world Factbook*. Dostopno 27.9.2012 na:
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html>.
- CRAIG WALENTA (1995-2010). *U.S. Constitution*. Za USConstitution.net.
- DEUTSCHER BUNDESTAG (2012), *Deutscher Bundestag*. Dostopno 7.9.2012 na:
<http://www.bundestag.de/index.jsp>.
- DEMAND MEDIA - CRARCKED (2007-2012), *Democrats Versus Republicans*. Dostopno 22.11.2012 na: <http://www.cracked.com/funny-8521-democrats-versus-republicans/>.
- DOCUMENT ARCHIV.DE (2012) *19. Jahrhundert*. Dostopno 5.9.2012 na:
<http://www.documentarchiv.de/nzjh.html>.
- EDWARDS, GEORGE C., MARTIN P. WATTENBERG, AND ROBERT L. LINEBERRY. *Government in America: People, Politics, and Policy*. Št. 15. (2010)
- EUROPE TODAY (1996). Germany from 1945 to the present - part 1. Dostopno 25. 11. 2012 na: <http://www.europe-today.com/germany/geraf451.htm>.
- FERFILA, Bogomil, D. HOLM, John, PHILLIPS, John, HEINISCH, Reinhard, T. LELOUP, Lance, KOS, Vladimir, KOS, Marta, DONNORUMMO, Bob, RAŠČAN, Stanislav, SAITO, Atsushi (2001). *Države in svet; States and the World*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- FERFILA, Bogomil (2002). *Svet na dlani, 7. Knjiga – ZDA*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- FERFILA, Bogomil (2009). *Primerjalne politike v sodobnem svetu: Teoretični del*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- FERFILA, Bogomil, GRIZOLD, Anton, LELOUP, Lance, PHILLIPS, Paul (2003). Politčne institucije, politika in proračun: Severnoameriški razgledi; Politics, policy and budgeting: North Americans Perspectives. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- GERMAN BUNDESRAT (2012). *Bundesrat*. Dostopno 4.9.2012 na:
http://www.bundesrat.de/cln_101/EN/Home/homepage__node.html?__nnn=true
- GRAD, Franc (2000). *Parlament in vlada*. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana.
- GRAD, Franc, KRISTAN, Ivan, PERENIČ, Anton (2006). *Primerjalno ustavno pravo*. Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana.
- H. KILLIAN, Johnny (2012). *Constitution of the United States*. Dostpno 28.9.2012 na: http://www.Senate.gov/civics/constitution_item/constitution.htm.
- HAGUE, Rod, HARROP, Martin (2007). *Comperative Government and Politics*. Palgrave Macmillan, New York.

- HAJER, Maarten A., WAGENAAR, Hendrik (2003). *Deliberative Policy Analysis; Understanding Governance in the Network Society*. Cambridge University Press. Cambridge.
- JOHNSTON, Michael (2005). *Political parties and democracy in theoretical and practical perspectives*. NDI, Washington DC.
- KURIAN, George, Thomas, E. ALT, James, CHAMBERS, Simone, GARRETT, Geoffrey, LEVI, Margaret, D. MCCLAIN, Paula (2011). *The Encyclopedia of Political Science*. CQ Press, a division of SAGE, Washington, DC
- LANDSCHAFTSVERBAND WESTFALEN-LIPPE (LWL) (2012). *Bundes-Gesetzblatt des Norddeutschen Bundes*. Št. 16 (1871), str. 63-85.
- MARKOVITS INGA (2012). Constitution of East Germany. Za W&M.
- MELISSA EDDY (2012). *German President Retreats on Openness*. Dostopno 23.11.2012 na: http://www.nytimes.com/2012/01/06/world/europe/germany-president-christian-wulff-stops-publication-of-threatening-call-to-bild.html?_r=0.
- MEYERS, William P. (2004). *A Brief History of the Democratic Party*. Dostopno 26.11.2012 na: <http://www.iiipublishing.com/books/demhist.htm>.
- MICHAEL, BESCHLOSS, HUGH, SIDNEY (2009). *The Presidents*. Dostopno 2. 10. 2012 na: <http://www.whitehouse.gov/about/presidents>.
- MINKENBERG, Michael (1993). The wall after wall: On the Continuing Division of Germany and the Remaking of Political Culture. *Comparative politics*, Vol. 26, Št. 1 (2003), str 53-68.
- NATIONAL ARCHIVES AND RECORDS ADMINISTRATION. *The charters of freedom*. Dostopno 25.8.2012 na: <http://www.archives.gov/exhibits/charters/>.
- PEARSON LONGMAN (1995). *Government in America*. Dostopno dne 22.11.2012 na: http://wps.ablongman.com/long_edwards_government_11/0,7701,718851-,00.html.
- POLITICS.COM (2012). *Overview Of The United States Political System*. Dostopno 22.10.2012 na: <http://www.australianpolitics.com/usa/overview/>.
- POLLING REPORT.COM (2012). *Congress 2012*. Dostopno 12.10.2012 na: <http://www.pollingreport.com/cong2012.htm>.
- RAKOČEVIČ, Slobodan (1991). *Državna uprava*. Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana, Ljubljana.
- RIGGS, Fred W. (1998). "Presidentialism vs. Parliamentarism: Implications for Representativeness and Legitimacy". *International Political Science Review*, št 18, str. 253-278.
- SCHMIDT, Stephan, BUEHLER, Ralph (2007). The Planning Process in the US and Germany: A Comparative Analysis. *International Planning Studies*. Vol. 12, Št. 1, str. 55-75.
- SCRIBD (2012). *Ustavni razvoj. (Združeno kraljestvo) – »Pravnica«*. Dostopno 4.10.2012 na: <http://www.scribd.com/doc/11474962/71/PREDSIEDNIK-ZDA>.
- SOLSTEN, Eric (1995). *Germany: A Country Study*. GPO for the Library of Congress, Washington.

- STRØM, Kaare, C. MÜLLER, Wolfgang, BERGMAN, Trbjörn (2003). Delegation and Accountability in Parliamentary Democracies. *Oxford Scholarship Online*. Januar 2005.
- TAVITS, Margit (2009). Direct Presidential Election and Turnout in Parliamentary Contests. *Political Research Quarterly*, Vol. 62, (2009), Št. 1, str. 42-54.
- THE HISTORY PLACE™ (2000). *Presidential Impeachment Proceedings*. Dostopno 7.10.2012 na: <http://www.historyplace.com/unitedstates/impeachments/>.
- THE WHITE HOUSE (2012). *The Cabinet*. Dostopno 5.10.2012 na: <http://www.whitehouse.gov/administration/cabinet>.
- TSCHENTSCHER, Axel (2011). The Basic Law (Grundgesetz): The Constitution of the Federal Republic of Germany (1949). *Jurisprudentia*, Bern Würzburg.
- U.S. HOUSE OF REPRESENTATIVES, *United States house of representatives*. Dostopno 1.9.2012 na: <http://www.house.gov/>.
- UNITED STATES HISTORY (2012). *Formation of the Republican Party*. Dostopno 26.11.2012 na: <http://www.u-s-history.com/pages/h141.html>.
- UNITED STATES SENATE (2012). *Constitution Day*. Dostopno 28.9.2012 na: <http://www.senate.gov/artandhistory/history/common/generic/ConstitutionDay.htm>.
- VAUGHN AUBUCHON (2002). *Political Party Traits Democrat vs Republican - Party Member Characteristics (2012)*. Dostopno na: <http://www.vaughns-1-pagers.com/politics/politics-traits.htm>.
- VELIČKI, Damir (2006). Koncept »borbene demokracije« u SR Njemačkoj. *Politička misao*, Vol. XLIV, (2007.), Št. 4, str. 35–54.
- VERCLAS, Kirsten (2012). *The president of the Federal Republic of Germany. Foreign & Domestic Policy (2012)*. Dostopno 21.11.2012 na: <http://www.aicgs.org/issue/the-president-of-the-federal-republic-of-germany/>.